

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Vapaaehtoistoiminnan muutoksen tutkiminen
kulttuurin ja taiteen, sekä asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan
alueilla vuosina 2010 - 2015**

Anne Kettunen

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 04 /2016

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon ko

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Anne Kettunen	Sivumäärä 53
Työn nimi Vapaaehtoistoiminnan muutoksen tutkiminen kulttuurin ja taiteen, sekä asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan alueilla vuosina 2010 - 2015	
Ohjaava(t) opettaja(t) Arto Lindholm	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kansalaisareena ry, Anitta Raitanen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoitteena on tarjota työn tilaajalle Kansalaisareena ry:lle tietoa vapaaehtoistyön kehityksestä kulttuurin ja taiteen, sekä asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan alueilla vuosina 2010 - 2015.</p> <p>Kansalaisareena teetätti vuosina 2010 ja 2015 Taloustutkimuksella tutkimuksen vapaaehtoistyön kehitymisestä Suomessa, ja Kansalaisareena pyysi, että analysoin Taloustutkimuksen tarjoamaa tutkimusdataa noilla alueilla ja tarkistan selittävätkö seuraavat tekijät kulttuurialan vapaaehtoistyötä: asuinalue, sukupuoli, koulutus, varallisuus, ikä. Asuinalueen osalta analysoidaan sekä kaupunkien väliset erot, että kaupunkien sisäiset erot.</p> <p>Tutkimusdatan analyysin lisäksi haastattelen vapaaehtoistyön ammattilaisia saadakseni myös kentän näkökulma asiaan.</p> <p>Tulokset auttavat esimerkiksi asuinalueensa vapaaehtoistoiminnan parantamisesta kiinnostuneen vapaaehtoiskoordinaattorin työtä kasvattamalla hänen ymmärrystään siitä miksi vapaaehtoistyötä tehdään, minkälaiset taustalla vallitsevat olosuhteet voivat vaikuttaa vapaaehtoistyön kehitykseen, ja miksi tietentyypiset ihmiset tekevät vapaaehtoistyötä, ja miksi toisille se ei ole kiinnostavaa.</p> <p>Ymmärryksen kasvattaminen aiheesta tulee auttamaan toimeksiantajaa poistamaan esteitä vapaaehtoistyön tekemiseltä, ja tarjota lisää tutkimustietoa Kansalaisareenan jäsenistön käyttöön.</p>	
Asiasanat vapaaehtoistyö, kulttuuri, taide, kyläyhdistykset, asukastoiminta, teemahaastattelu, tilastoanalyysi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Cultural Management

ABSTRACT

Author Anne Kettunen	Number of Pages 53
Title Studying the change of volunteer work within the area of culture and art, and resident, residential area and village activities during 2010 – 2015.	
Supervisor(s) Arto Lindholm	
Subscriber and/or Mentor Kansalaisareena ry, Anitta Raitanen	
Abstract <p>The goal of my thesis is to provide information for the Citizen Forum association about culture, arts, resident, residential area and village activities during 2010 – 2015.</p> <p>Citizen Forum commissioned market research company Taloustutkimus to conduct a study on the development of volunteer work in Finland between 2010 and 2015. Citizen Forum requested me to analyze this data for the aforementioned areas and to check if the following factors would explain the nature of volunteer work within the culture sector: residential area, gender, education, wealth, and age. For residential areas the differences between the cities and parts of cities were analyzed.</p> <p>In addition to analyzing this data I conducted interviews with volunteer work professionals to obtain their insight to this matter.</p> <p>A volunteer coordinator who is interested of improving their residential area's volunteer work will benefit from this research. This research will improve their understanding of why volunteer work is done, what are the underlying circumstances that can have an effect on the development of volunteer work, why certain types of people do volunteer work and why it is uninteresting for others.</p> <p>Improving understanding of this topic will help Citizen Forum to remove obstacles to volunteer work, and to provide more research information for Citizen Forum's client's' purposes.</p>	
Keywords volunteer work, culture, art, village associations, resident activities, theme interview, statistical analysis	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TAVOITTEET, TUTKIMUSMENETELMÄ JA MERKITYS	6
2.1 Tavoitteet	6
2.2 Tutkimusmenetelmät	6
2.2.1 Teemahaastattelut	6
2.2.2 Tilastollisen aineiston analyysi	7
2.3 Vapaaehtoistyö merkitys, nykytilanne ja historia	8
2.4.1 Vapaaehtoistyön merkitys	9
2.4.2 Vapaaehtoistyö kulttuurin alueella	11
2.4.3 Vapaaehtoistyö asukas-, asuinaluetoiminnassa	13
2.5 Vapaaehtoistyön historia ja kehitys Suomessa	13
2.6 Vapaaehtoistyön tulevaisuus ja nousevat trendit	16
3 KANSALAISAREENA VAPAAEHTOISTOIMINNAN EDISTÄJÄ SUOMESSA	18
3.1 Yleiskatsaus	18
3.2 Julkinen rooli	18
4 TUTKIMUSOSIO	19
4.1 Haastattelut	19
4.2 Vapaaehtoistyö Suomessa – tutkimus ja datan analysointi	30
4.2.1 Valmistelu	30
4.2.2 Haasteet	30
4.2.3 Tulokset	31
4.2.3.1 Miten kulttuurin ja taiteen, sekä asukas, asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön määrä on muuttunut vuosina 2010 - 2015?	32
4.2.3.2 Ketkä tekevät kulttuurin alan vapaaehtoistyötä?	35
4.2.3.3 Ketkä tekevät asuinalueen vapaaehtoistyötä?	40
5 PÄÄTELMÄT	48
LÄHTEET	51
LIITTEET	54

1 JOHDANTO

Kansalaisareena ry on kansallista ja kansainvälistä verkostoa palveleva vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen informaatio- ja kehittämiskeskus, joka toimii vapaaehtoistoimijoiden edunvalvojana Suomessa.

Kansalaisareena ry teetäti vuonna 2010 Taloustutkimuksella kyselytutkimuksen aiheesta Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa. Viisi vuotta myöhemmin vuonna 2015 samanlainen kyselytutkimus tehtiin yhteistyössä HelsinkiMission ja kirkkohallituksen kanssa. Kyselyaineisto kerättiin käyttäen lähes samoja kysymyksiä molempina vuosina, joka mahdollistaa tulosten osittaisen vertailtavuuden. Tuloksissa todettiin mm. että asukas-, asuinalue- tai kylätoimintaan, sekä kulttuuriin ja taiteeseen käytetty vapaaehtoistyön aika on kasvanut suhteessa eniten verrattuna muihin tutkittuihin vapaaehtoistyön alueisiin. Kansalaisareena toivoi, että keskittyisin näihin kahteen alueeseen, ja pyrkisin aineiston analysoinnin ja teemahaastattelun avulla ymmärtämään tätä ilmiötä.

Tartuin tähän opinnäytetyön aiheeseen sillä vapaaehtoistoiminta on minulle hyvin rakasta. Koen, että se antaa tekijälleen hyvinvointia, elämyksiä ja iloa, ja halusinkin siksi vielä syventää ymmärrystäni sen maailmasta. Olen toiminut vuosia järjestöaktiivina ja hallituksessa erilaisissa yhdistyksissä.

2 TAVOITTEET, TUTKIMUSMENETELMÄ JA MERKITYS

2.1 Tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on tarjota työn tilaajalle Kansalaisareena ry:lle tietoa vapaaehtoistyön kehityksestä kulttuurin ja taiteen, sekä asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan alueilla vuosina 2010 – 2015. Tutkimus keskittyy ymmärtämään miksi suomalaiset ovat viidessä vuodessa lisänneet vapaaehtoistyön määrää kulttuurin ja taiteen, sekä asukas-, asuinalue- ja kylätoiminta – vapaaehtoistyön alueilla analysoimalla vastanneiden taustatietoja (asuinalue, sukupuoli, koulutus, varallisuus, ikä). Haastatteleamalla vapaaehtoistyön ammattilaisia haluan saada myös kentän näkökulma asiaan. Tulokset auttaisivat esimerkiksi asuinalueensa vapaaehtoistoiminnan parantamisesta kiinnostuneen vapaaehtoiskoordinaattorin työtä kasvattamalla hänen ymmärrystään vapaaehtoistyön muutosten taustalla olevista ilmiöistä, tulevaisuuden trendeistä ja haasteista, ja kasvattamalla hänen ymmärrystään siitä, miksi tiettytyyppiset ihmiset tekevät vapaaehtoistyötä, ja miksi toisille se ei ole kiinnostavaa.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössäni käytin laadullista tutkimusmenetelmää (teemahaastattelut) sekä analysoin aikaisemmin Taloustutkimuksen keräämää tilastollista aineistoa.

2.2.1 Teemahaastattelut

Laadullisessa tutkimuksessa tarkoitus on hankkia suppeasta kohteesta paljon tietoa ja näin ymmärtää ilmiötä paremmin ja usein kokonaisvaltaisemmin (Ojasalo 2015, 41.) Haastattelututkimus tehtiin, koska toivoin sen paljastavan tilastollisia vastauksia laajemmin syy-seuraus suhteita, ja lisäävän ymmärrystä siitä miksi vapaaehtoistyötä kulttuurin ja taiteen, ja asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan aloilla tehdään.

Käytetty haastattelutapa oli puolistrukturoitu haastattelu, joka kulkee myös nimellä teemahaastattelu (Hirsijärvi ja Hurme 2010, 47). Teemahaastattelu sijoit-

tuu formaaliudessaan lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Tässä haastattelutavassa kysymykset oli laadittu ennakkoon, ja pystyin haastattelijana vaihtelevaan niiden järjestystä haastattelun kulun mukaisesti käyden kuitenkin ennalta sovitut teemat läpi. Tämä vapauttaa haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin, ja näin esiin voi nousta yllättäviäkin asioita (Hirsijärvi ja Hurme 2010, 48). Myös kysymysten tarkat sanamuodot vaihtelivat. Liitteistä voit lukea haastattelujen perusrungon, jota sitten haastateltavan vastausten mukaan haastattelutilanteessa muokkasin. Etukäteen laaditut mutta sopimattomat kysymykset jätin tarvittaessa esittämättä, ja vastaavasti kysyin haastattelun kuluessa mieleen tulevia kysymyksiä. Haastattelun suunniteltu kesto oli yksi tunti, jonka aikana haastattelijan roolini muuttui tarpeen mukaan passiivisesta kysymysten esittäjästä aktiiviseen ja ajattelevaan osallistujaan. (Ojasalo 2015, 41).

Tarkoitukseni oli haastatella viittä eri vapaaehtoistyön toimijaa face-to-face haastatteluna. Koska haastattelussa vastausten sisällöllä on korkeampi merkitys kuin haastattelussa käytetyillä sanoilla, litteroin aineiston pääasiallisesti käyttämällä yleiskieltä. Haastateltavan tunnetilojen muutokset haastattelun aikana tai muutokset muussa käyttäytymisessä eivät olleet tarkastelussa.

Avaan haastattelujen kulkua ja sisältöä enemmän luvussa 4. Tutkimusosio.

2.2.2 Tilastollisen aineiston analyysi

Käytin työni pohjana valmiiksi kerättyä tilastollista Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa - tutkimusaineistoa, jota lähdin analysoimaan ja ristiintaulukoimaan käyttäen mielenkiintoiseksi katsottuja muuttujia. Tein aineiston analyysin SPSS-ohjelmalla. Taloustutkimuksen aineistojen pohjalta tarkastin selittivätkö seuraavat tekijät kulttuurialan vapaaehtoistyötä: asuinalue, sukupuoli, koulutus, varallisuus, ikä. Asuinalueen osalta analysoin vapaaehtoistyön tekemisen innon paikkakunnan asukasmäärän mukaan. Vastaava analyysi tehtiin asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan aloilla tehtävän vapaaehtoistyön osalta, sekä molempien vuosien aineistolle.

Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa - tutkimusaineisto on Taloustutkimus Oy:n keräämää, ja se koottiin vuosina 2010 ja 2015. Vuonna 2015 tutkimus rahoitettiin yhteistyössä HelsinkiMission ja Kirkkohallituksen kanssa. Tutkimusta varten haastateltiin henkilökohtaisina käyntihaastatteluina 1026:ta Suomen asukasta, jotka olivat täyttäneet 15 vuotta. Otos edusti Suomen aikuisväestöä. Tutkimus tehtiin täsmälleen samalla menetelmällä ja suurelta osin samoilla kysymyksillä kuin vastaavana aikana vuonna 2010 tehty kysely. Virhemarginaali on noin $\pm 2,5$ prosenttiyksikköä 95 prosentin luotettavuustasolla. Tulokset painotettiin sukupuolen, iän, asuinpaikan ja talouden koon mukaan vastaamaan koko väestöä.

2.3 Vapaaehtoistyö merkitys, nykytilanne ja historia

Pessin mukaan (2010, 9) vapaaehtoistyö määritellään pääasiallisesti palkattomuuden ja vapaaehtoisuuden kautta:

- Vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellista korvausta vastaan, eli siitä ei makseta.
- Sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta.
- Se hyödyttää kolmatta osapuolta perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella.
- Se on kaikille avointa.

Vapaaehtoistyön kirjoa on hahmotettu käyttämällä apuna erilaisia paradigmoja eli ajattelutapoja, joita tarkastellaan suhteessa toiminnan motiiveihin, toimintalueisiin, organisatoriseen kontekstiin ja vapaaehtoistoimijoiden rooleihin (esim. Pessi ja Oravasaari 2010, 10 - 11). Non-profit ajattelutapa edustaa perinteistä ja suppeinta käsitystä vapaaehtoistyöstä palkattoman, lähinnä ammatillisesti toimivien järjestöjen piirissä tehtävänä altruistisena auttamis- ja palvelutyönä, jossa toimijoiden roolit ovat yleensä tarkasti rajattuja ja järjestön etukäteen päättämiä. (Iso-Aho 2011, 12).

Kansalaisyhteiskunnan ajattelutapa taas tuo mukaan erilaiset vertaistuen muodot ja toiminnaltaan monipuolisen kansalaisaktiivisuuden. Uusin vapaaehtoistoiminnan käsitteen ulottuvuus on hyödyllisesti käytetyn ajan ajattelutapa, joka taas korostaa enemmän toimijan omia, sisäisiä tavoitteita, kuten uusien taitojen

oppimisen ja verkostoitumisen. Tämä paradigma kuvanee parhaiten taiteen ja kulttuurin parissa toimivia vapaaehtoisia (Iso-Aho 2011, 12).

Vapaaehtoistyöstä puhuttaessa on tärkeää tehdä ero vapaaehtois- ja talkootyön välille. Käytännössä termejä käytetään usein toistensa synonyymeinä, päällekkäin tai sitten puhutaan vapaaehtoisista talkoolaisista. Käytännön tasolla ero on siinä, että vapaaehtoinen on sitoutunut pitkäaikaisesti jonkun yhdistyksen tai organisaation toimintaan vapaaehtoisesti, ja työskentelee korvauksetta organisaation tai yhdistyksen hyväksi, esimerkiksi vanhusten ulkoiluavustajat tai kehitysvammaisten parissa tehtävä kaveritoiminta. Talkootyö on yhtä lailla vapaaehtoisuuteen perustuvaa, mutta sitoutuminen on yleensä lyhytaikaisempaa. (Juola 2012, 8).

Myös termien vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta eroavaisuus kannattaa huomioida. Tutkimukseni eräs haastateltava halusi tehdä selkeän eron vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta - termien välille. Hän koki, että puhuttaessa palkatta tehdystä työstä pitäisi käyttää termiä ”toiminta”, sillä työstä pitäisi aina saada palkkaa, ja jos puhutaan lähtökohtaisesti palkattomasta työstä, niin viesti on ristiriitainen. Itse käytän käsitteitä tässä työssä neutraaleina synonyymeinä.

Vapaaehtoistoimintaa on tutkittu paljon varsinkin sosiaali- ja urheilupuolella, mutta kulttuurialalla tutkimukset ovat jääneet vähemmälle. Vapaaehtoistoimintaan keskittyvää opinnäytetyötä, joka keskittyisi samoihin vapaaehtoistoiminnan alueisiin, ei ole aikaisemmin tehty. Halusin tutkimuksessa tuoda esiin vapaaehtoistyön mahdollisen muutoksen vuosina 2010 – 2015 ja pyrin selvittämään mitkä taustalla olevat ilmiöt, poliittiset päätökset tai muut vallitsevat tekijät ovat vaikuttaneet haastateltavien toimijoiden vapaaehtoistyön tilanteeseen.

2.4.1 Vapaaehtoistyön merkitys

Tavallisista suomalaisista kansalaisista lähes puolet tekee vapaaehtoistyötä ja neljä viidestä on kiinnostunut tekemään vapaaehtoistyötä. On tutkittu, että aktiivinen ihminen voi hyvin ja luo toiminnallaan hyvinvointia lähiyhteisöihin ja yhteiskuntaan. Osallisuus lisää kuulumisen tunnetta sekä antaa mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen ja vaikuttamiseen. (Kansalaisareena 2016).

Pessi ja Oravasaari (2010, 114) tutkivat vapaaehtoistyön merkitystä järjestöjen itsensä silmin. Heidän mukaansa erityisen merkityksellisenä vapaaehtoistoimintaa koettiin vastaajien omien järjestöjen toiminnalle, ihmisten väliselle sosiaaliselle vuorovaikutukselle ja yleisesti kansalaistoiminnan edistämiseksi. Ehdottomimman kärjen näistä muodostaa keskimääräinen: peräti yli 96 % vastaajista kokee, että vapaaehtoistoiminta on ihmisten välisen vuorovaikutuksen edistämisen kannalta melko tai erittäin tärkeää. Erityisen vahva viesti – ja nimenomaan vastaajien omista, tutuista, konkreettisista tilanteista – on myös se, että yli yhdeksän kymmenestä vastaajasta näkee ja kokee vapaaehtoistoiminnan oman järjestön kannalta vähintäänkin melko tärkeäksi. Ilman vapaaehtoistoimintaa järjestöissä ei useinkaan voitaisi pyörittää mitään toimintaa. (Pessi ja Oravasaari 2010, 114).

Lisäksi puolet tai enemmän vastaajista piti vapaaehtoistoimintaa erittäin merkityksellisenä ihmisten väliselle vastavuoroisuudelle ja ihmisten hyvinvoinnille laajasti ajatellen. Lähes yhtä moni (44,9 %) pitää vapaaehtoistoiminnan merkitystä ihmisten välisen luottamuksen kannalta erittäin tärkeänä. Myös vapaaehtoistoimijoiden oman hyvinvoinnin ja terveyden kannalta vapaaehtoistoimintaa pidetään merkittävänä. (Pessi ja Oravasaari 2010, 114).

Pessi ja Oravasaari kysyivät lisäksi sitä, miten järjestöjen itsensä mielestä vapaaehtoistyön merkitys ilmenee konkreettisesti. Seuraavat viisi teemaa olivat vastauksissa erityisen keskeisiä:

- yhteistyönä, yhteishengessä, vuorovaikutuksena, sosiaalisuutena, yhteisöllisyytenä
- hyvinvointina, itsetunnon nousuna, kuntoutumisena
- vertaistuen toteutumisena, hyvää tekevänä voimana, vastavuoroisuutena
- syrjäytymisen ehkäisemisenä
- merkitys järjestön arjelle.

(Pessi ja Oravasaari 2010, 114).

Vapaaehtoisuudessa on kyse ihmisten tarpeesta osallistua yhteisön toimintaan ja tuntea olevansa tärkeä. Oli motiivi toimia mikä tahansa, vapaaehtoistyön ja aktiivisen kansalaisuuden elämänlaatua kohentavat vaikutukset ovat väistämät-

tömät. Vapaaehtoistoiminta on kaksisuuntaista: kun annat jotain, saat myös itse. (Väntänen, Rehnström 2012, 13).

2.4.2 Vapaaehtoistyö kulttuurin alueella

Vapaaehtoistoimintaa on tutkittu paljon varsinkin sosiaali- ja urheilupuolella, mutta kulttuurialalla tutkimukset ovat jääneet vähemmälle.

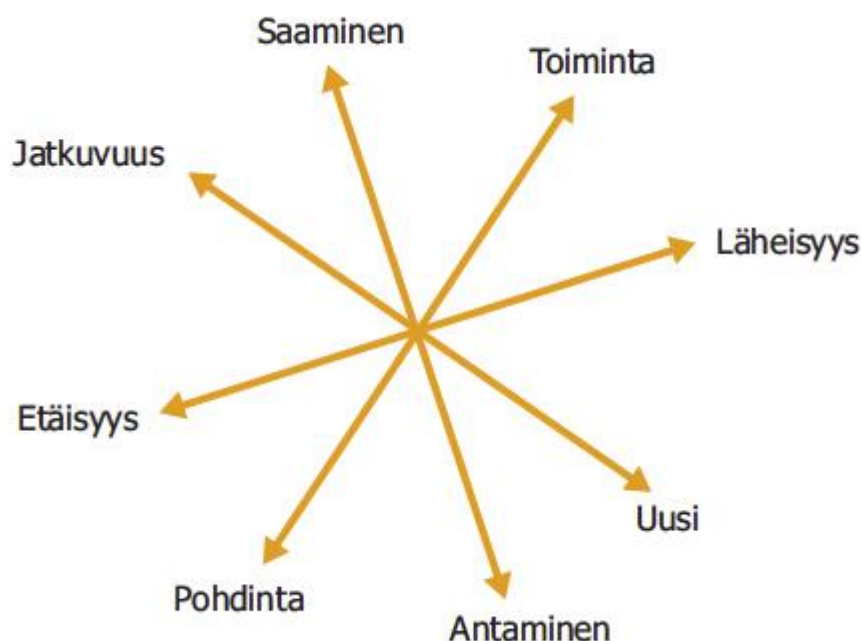
Kulttuurin ja taiteen parissa tehtävä vapaaehtoistyö on paljon harvemmin esillä julkisessa keskustelussa kuin tutkimusten mukaan suosituimmat vapaaehtoistyön alat, eli urheilu ja liikunta, sosiaali- ja terveystyö, ja lasten sekä nuorten kasvatukseen liittyvä toiminta. Kyse saattaa olla siitä, että kulttuurin ja taiteen piirissä vapaaehtoisena mukana olemisen motiivi ei useinkaan ole sama kuin vapaaehtoistoiminnan tavallisin syy, eli halu auttaa. Kuitenkin kulttuurin parissa tehdään paljon vapaaehtoistyötä. (Iso-Aho 2011, 7-8).

Myöskään tilastoissa tai alan kirjallisuudessa kulttuuritoimintaan liittyvä vapaaehtoistyö ei juuri tule erikseen esille. Syitä voivat olla toiminnan suhteellisen pieni volyymi, se että osa kulttuurialaan liittyvästä vapaaehtoistyöstä tehdään esimerkiksi liikunnan- ja nuorisojärjestöjen piirissä, tai että kulttuurin alan vapaaehtoistyö nähdään enemmänkin harrastuksena kuin työnä. (Iso-Aho 2011, 11).

Kulttuuritapahtumien järjestäjien silmin katsoessa vapaaehtoistyön tärkeää merkitystä ei voi kiistää. Järjestäjät pitävät vapaaehtoistyötä välttämättömänä osana tapahtumien organisaatiota. Vapaaehtoistyön merkitys ei ole ainoastaan taloudellinen, resurssien niukkuudesta johtuva, vaan vapaaehtoisten voidaan katsoa tuovan tapahtumaan hyvää henkeä ja yhteisöllisyyttä. Näin ollen vapaaehtoiset ovat myös tapahtumien imagonkohottajia. (Väntänen ja Rehnström 2012, 11).

Anne Birgitta Pessi (Pessi ja Oravasaari 2010) on kehittänyt vapaaehtoistyön motivaatiota kuvaavan, timanttimalliksi kutsumansa kaavion, joka kattaa neljä motivaation ulottuvuutta: pohdinta – toiminta, läheisyys – etäisyys, uutuuden etsintä – jatkuvuus, saaminen – antaminen. Sen tarkoitus on antaa moniulottei-

sempi kuva vapaaehtoistyön motivaatiotekijöistä kuin esimerkiksi perinteiset survey-tutkimusten listaukset – joissa siis halu auttaa on noussut ylivoimaisesti tärkeimpänä motivaatiotekijänä esille – ovat tarjonneet. (Iso-Aho 2012, 22.)

Kuva 1. Vapaaehtoistyön timanttimalli motivaatiotekijöiden monipuoliseen kartoittamiseen.

Kilpiä, Lähteenmäki ja Voipio selvittivät kulttuuritapahtumien vapaaehtoisten tekemisen motiiveja ja taustoja (2012, 8) ja vastauksissa nousi esiin tutut asiat, jotka toistuvat vapaaehtoistyön tekemisen tutkimuksissa: ystävät, tekeminen, rakkaus lajiin ja uusien ihmisten tapaaminen. Oikeastaan vastaukset voisi tiivistää yhteen sanaan: yhteisöllisyys. Mukaan oltiin tultu kavereiden suosituksesta tai uusia ihmisiä etsien. Myös koulu ja ammattitaidon kehittäminen tuo ihmisiä vapaaehtoisiksi. Halu tehdä ja olla osana ryhmää on ollut suuri motiivi lähteä tekemään. Myös rakkaus lajiin ja ”koukkuun jääminen” nousi esiin useissa vastauksissa. (Kilpiä, Lähteenmäki 2012, 18).

Vapaaehtoisilta kysyttiin myös avoimella kysymyksellä, mitä he itse tuntevat saavansa vapaaehtoisena toimimisesta. Oikeastaan kaikista vastauksista nousivat esille samankaltaiset asiat:

– olla osana yhteisöä, olla merkityksellinen ja hyödyksi

- onnistumisen tunne
- hyvä mieli
- kokemukset
- ystävät

(Kilpiä, Lähteenmäki 2012, 19).

2.4.3 Vapaaehtoistyö asukas-, asuinaluetoiminnassa

Suomalaiselle kolmannelle sektorille on tyypillistä yleishyödyllisyys, voittoa tavoittelemattomuus ja vapaaehtoisuus. Kolmas sektori on siis yritysten muodostaman yksityisen sektorin ja valtion ja kuntien muodostaman julkisen sektorin rinnalla oleva toimija, joka muodostuu erilaisista järjestöistä, yhdistyksistä, säätiöistä ja osuuskunnista. (Harju 2000,11).

Neljäs sektori on suhteellisen uusi termi josta varmasti tullaan kuulemaan vielä paljon. Se on kansalaistoiminnan alue, joka organisoituu perinteisen järjestötoiminnan ulkopuolelle. Tämä toimintaan keskittyvä aktivismi on nousussa ja kansalaiset ovat siinä ottamassa tähän asti edustukselliselle päätöksenteolle, julkisvallalle ja kolmannelle sektorille kuuluneita tehtäviä itselleen. Neljännen sektorin nousun arvellaan muuttavan yhteiskunnan ”pelikenttää”, jolloin sektorien suhteet ja työnjako tulee määritellä uudelleen. (Kaupunkiaktivismi 2015). Hyviä esimerkkejä tällaisista toimijoista ovat esimerkiksi Ravintolapäivä, Kaljakellunta.

2.5 Vapaaehtoistyön historia ja kehitys Suomessa

Voimme tarkastella suomalaisen yhdistystoiminnan ja vapaaehtoistyön historiaa ja sen kehityksen aaltoja syventymällä suomalaisen ympäristöliikkeen historiaan. Tutustumalla menneisyyteen ymmärrämme paremmin mm. yhdistysten merkityksen ja niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden.

Kansanliikkeet näyttelivät olennaista osaa Suomen synnyssä. Suomalaisen työväen liikkeen järjestäytyminen tapahtui 1800-luvun lopulla. 1800 - 1900-luvun taitteessa työväenliike alkoi organisoitua omilla ehdoillaan, ja 1905, joka oli

suurlakkovuosi, joukkoliikehdintä tempaisi mukaansa koko kansan. Työväenliikkeen ohella toinen Suomen syntyyn liittynyt yhteiskunnallinen ja poliittinen liike oli suomalaisuusliike, fennomania. Kansallisuusliikkeenä se pyrki kansalliseen yhtenäisyyteen ja suomenkielisen kulttuurin vahvistamiseen, ja vaati, että ruotsinkielisen- ja mielisen yläluokan tilalle oli saatava suomenkielinen- ja mielinen yläluokka. Työväenliike ja suomalaisuusliike olivat yhteiskunnallisia liikkeitä, jotka pyrkivät sosiaaliseen muutokseen. Jäsenillä on käsitys siitä, miten he saavuttavat haluamansa tavoitteet, ja jäsenet pyrkivät ylläpitämään yhteenkuuluvuuden tunnetta, me-henkeä. Esimerkiksi raittusliikkeen kohdalla ei ollut kyse vain raittiuden edistämisestä, vaan myös suurelta osaltaan siitä sosiaalisesta verkostosta ja väylästä yhteiseen toimintaan, jonka liike tarjosi. Jo tuolloin oli siis nähtävissä samoja piirteitä hakeutua vapaaehtoistyöhön kuin nykyään: yhteisöllisyys, samanhenkisten ihmisten tapaaminen ja verkostoituminen. (Saaristo ja Jokinen 2002, 232 - 234).

Koijärvellä keväällä 1979 joukko luonnonsuojelijoita kytki itsensä ketjuilla kaivinkoneisiin. Heidän tarkoituksenaan oli estää laskuojan syventäminen ja järven kuivuminen, sillä järvi oli rikasta lintualuetta. Koijärvi oli hyvin merkityksellinen käänne suomalaisten yhteiskunnallisten liikkeiden kannalta, sillä se lisäsi suoran toiminnan yhteiskunnallisten liikkeiden keinoin. Tapahtumaa voidaan pitää myös symbolisena käännekohtana sikäli, että se teki näkyväksi siirtymän vanhoista liikkeistä uusiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin, jotka olivat ns. yhden asian liikkeitä. Ne ajoivat suurien poliittisten uudistusten sijaan yhtä asiaa, kuten ydinaseiden kieltämistä tai metsien hakkuiden estämistä. Ympäristöliikkeissä on ollut usein kysymys myös suuremmasta yhteiskunnallisesta liikehdinnästä ja kulttuurisesta murroksesta liittyen koulutukseen, kulutukseen ja elämäntapoihin yleisemmin. Ympäristöliikkeet ovat olleet osa sellaista kulttuurista liikehdintää, johon on liittynyt uudenlaisten, vastakulttuuristen ratkaisujen hakeminen. Moderni yhteiskunta on nähty liian teknistyneenä ja arvoiltaan materialistisena (Saaristo ja Jokinen 2002, 236 - 237, 240).

Suomalainen ympäristöliikkeen on esitetty elävän eräänlaista aaltoliikettä niin, että aktiivisten kausien väliin mahtuu hiljaisempia jaksoja, jolloin ympäristöliike ei ole ollut yhtä näkyvä. Suomalaisen ympäristöliikehdinnän ensimmäinen aalto sijoittuu 1960-luvulle, jolloin luonto muuttui ympäristöksi ja luonnonsuojelu ym-

päristönsuojeluksi. 1970-luvun loppupuolelle saakka toiminta ympäristön puolesta kanavoitui perinteisesti järjestöihin ja yhdistyksiin. (Saaristo ja Jokinen 2002, 241).

Ympäristöliikeshdinnän kukoistuskausi ja toinen aalto oli vuosina 1971 - 1981 Kojjärvellä. Siellä mukana olleet näkivät ympäristöongelmat yhteiskunnallisena kysymyksenä, eivät ainoastaan kysymyksenä luonnosta. 1980-luvun aikana ympäristöliikkeet vakiinnuttivat asemansa suomalaisen ympäristöä koskevan keskustelun kentällä, eikä niiden mielipidettä tai tiedusteluja voinut enää politiikassa noin vain sivuuttaa. (Saaristo ja Jokinen 2002, 241 - 242).

Ympäristökamppailujen kolmas aalto sijoittuu vuosiin 1988 - 1991, jolloin monet kamppailut koskivat metsiä ja metsänkäyttöä. Ympäristönsuojelijat katsoivat alueella olevan korvaamattomia luonnonarvoja, metsähallitus taas näki saman metsän rahanarvoisena talousmetsänä. (Saaristo ja Jokinen 2002, 242).

Neljäs ja viimeisin environmentalismin aalloista 1990-luvulla oli samalla radikaalin eläinoikeusliikeshdinnän nousu Suomessa. Nykyään ympäristöliike on saanut rinnalleen monenlaisia toimijoita, mutta se on edelleen merkittävässä asemassa (Saaristo ja Jokinen 2002, 243 - 244).

Martti Siisiäisen (1992, 19 - 20) mukaan yhteiskunnalliset liikkeet, kuten luonnonsuojeluliike, ovat toimineet yhteiskuntajärjestelmän hälytyskelloina ja osoittaneet korjaamista kaipaavia epäkohtia. Toiseksi sosiaaliset liikkeet ja niiden pohjalta syntyneet yhdistykset ovat muodostaneet eräänlaisen suojelupuskurin valtion ja sen kansalaisten välille vakauttaen yhteiskuntaa, sillä erilaiset yhdistys- ja ryhmäjäsenyydet hajauttavat ihmisten solidaarisuus- ja toimintapotentiaalia. Lisäksi suomalainen poliittinen järjestelmä vaatii toimiakseen välittäviä verkostoja, jotka edustavat kansalaisia, kuten juuri nämä yhteiskunnalliset liikkeet. Järjestöt voidaan siis ymmärtää ihmisten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden tulkkeina. Ne luovat verkoston, jonka avulla voidaan tuntea yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä (Siisiäinen 1992, 19 - 20).

2.6 Vapaaehtoistyön tulevaisuus ja nousevat trendit

Pessi ja Oravasaari ovat tutkineet järjestötason vapaaehtoistyötä, tulevaisuuden trendejä ja kehitystä. Tutkimuksessaan vuonna 2010 vastaajilta kysyttiin mm. sitä, että millaisia uusia trendejä vapaaehtoistoiminnassa on Suomessa hänen mielestään havaittavissa. Vastauksista erottuivat erityisesti seuraavat neljä teemaa:

- arvostus kasvussa, samoin ihmisten innostus
- sirpaleisuus, projektimaisuus, lyhytkestoisuus
- yhteisöllisyys myös netin kautta, erityisesti nuorten kohdalla
- nuorten saaminen mukaan edellyttää uudenlaisia toimintatapoja (projektit ja netti)

(Pessi, Oravasaari 2010, 123).

Lisäksi kyselyn vastauksissa nostettiin esille mielenkiintoisia konkreettisia ideoita, kuten jollekin hyväntekeväisyysjärjestölle annettava kuukausittainen aikalahjoitus rahalahjoituksen sijaan, eli niin kutsuttu ”time-banking”. Tämä menettely on Briteissä vapaaehtoistoiminnassa nousussa. (Pessi, Oravasaari 2010, 126).

Havaittuja negatiivisia trendejä olivat:

- Vapaaehtoistyöntekijän toiminnassa mukana olemisen lyhyet jaksot ja projektimaisuus koettiin vastauksissa huolestuttavana ilmiönä.
- Lisäksi huolestuttavana koettiin, että kunnat yrittävät siirtää osaa vastuutaan vapaaehtoisjärjestöjen kontolle.
- Kilpailu ihmisten ajasta lisääntyy.
- Vapaaehtoistoiminnan ”arvostus” ei ole kovin korkealla ja julkinen tuki toiminnalle niukkaa mutta odotukset suuret.
- Yhteistyö julkisen sektorin ja vapaaehtoistoimijoiden välillä on runsaasti kehitettävää.
- Yhteisöllisyys vähäistä tai sitä ei ole lainkaan, ihmiset kuormittuneita, uskalluksen puute kantaa vastuuta.
- Ihmiset ovat itsekeskeisempiä ja kiireisempiä kuin ennen, mikä vaikeuttaa vapaaehtoistoimintaa. (Pessi, Oravasaari 2010, 125).

Näiden ydinteemojen sekä osittaisen huolestuneisuuden lisäksi vastauksissa huomioitiin tiettyjen teemojen yleinen nousu ja trendikkyys, kuten myös järjestöissä joidenkin tehtävien nousu sekä lasku ja karsastus: Vapaaehtoistyö on tietyltä osin muuttunut trenditietoisemmaksi siten, että esim. globaali toiminta ja ympäristöön ja eläimiin liittyvät toiminta on arvostetumpaa kuin sosiaali- ja terveysalueella tehtävä vapaaehtoistoiminta. Ihmisiä on vaikeampi saada yhdistysten hallitukseen vastuullisiin tehtäviin, joten uudenlaiset osallistumisen muodot todennäköisesti lisääntyvät tulevaisuudessa. (Pessi, Oravasaari 2010, 125).

Tutkittaessa vapaaehtoistoiminnan kansainvälisiä trendejä lyhykestoinen projektimainen vapaaehtoisuus oli havaittu trendi useimmiten järjestöissä, joissa vapaaehtoistoiminta oli yksi toimintalohko muiden joukossa. Suhteessa muihin, lyhytkestoista ja projektiluonteista vapaaehtoistoimintaa pidettiin harvemmin trendinä kokonaan vapaaehtoistoimintaan perustuvissa järjestöissä. (Pessi, Oravasaari 2010, 126).

Samantyyppiset erot järjestöjen välillä liittyivät myös oppilaitosten ja järjestöjen vapaaehtoistoiminnan yhteistyöprojekteihin. Useimmiten yhteistyöprojektit oli havaittu trendinä järjestöissä, joissa vapaaehtoistoiminta oli oma toimintalohkonsa. Näistä järjestöistä suurin osa piti yhteistyöprojekteja trendinä. Hieman alle puolet kokonaan vapaaehtoistoimintaan perustuvista järjestöistä piti yhteistyöprojekteja trendinä. (Pessi, Oravasaari 2010, 126).

Tuloksia voi tulkita siten, että useimmiten niissä järjestöissä, joissa johtamiseen erikoistuneita ammattilaisia on, myös vapaaehtoistoiminta on monipuolisempaa ja monimuotoisempaa. Järjestöissä, joissa vapaaehtoistoimintaa on pitkälle suunniteltu, on myös enemmän yhteistyöprojekteja yritysten, oppilaitosten ja järjestöjen kanssa. (Pessi, Oravasaari 2010, 127).

3 KANSALAISAREENA VAPAAEHTOISTOIMINNAN EDISTÄJÄ SUOMESSA

3.1 Yleiskatsaus

Kansalaisareena ry on kansallista ja kansainvälistä verkostoa palveleva vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen informaatio- ja kehittämiskeskus. Se toimii vapaaehtoistoimijoiden edunvalvojana Suomessa, järjestää mm. verkostoitumis- ja kehittämistilaisuuksia, kerää yhteen tietoa alan koulutuksista ja tapahtumista, tarjoaa informaatiota kohtaamispaikoista vapaaehtoistyöstä kiinnostuneille, toimii kehittämishankkeissa ja eri yhteistyöprojekteissa, vaikuttaa ja toimii julkaisijana. (Kansalaisareena ry 2011).

3.2 Julkinen rooli

Keväällä 2014 tehdyn sidosryhmäselvityksen mukaan Kansalaisareenalta odotetaan julkiseen keskusteluun ja lainsäädäntöön vaikuttamista sekä valtakunnallisella että ruohonjuuritasolla. Kansalaisareenan halutaan olevan lainsäädäntöön vaikuttaja, tiedonvälittäjä, viestinviejä, mahdollistaja, uusien hyvien käytäntöjen ja yhteistyömallien kehittäjä, kohtaamispaikkojen tukija, hajallaan olevan vapaaehtoistoiminnan tutkimuksen kokoaja, vapaaehtoistoiminnan edunvalvoja ja asiantuntija. (Kansalaisareena 2015).

4 TUTKIMUSOSIO

Opinnäytetyössäni käytin laadullista tutkimusmenetelmää (teemahaastattelut) sekä analysoin aikaisemmin kerättyä tilastollista aineistoa. Tässä kappaleessa nuo kaksi tutkimusmenetelmää on käsitelty erikseen.

4.1 Haastattelut

4.1.1 Taustaa

Suoritin haastattelut teemahaastatteluina, joiden varsinainen kesto oli hieman yli puolesta tunnista tuntiin riippuen haastateltavan puheliaisuudesta. Äänitin kaikki haastattelut, ja tallentamisen avulla pystyin litteroimaan haastattelut hyvin tarkasti. Haastattelujen tallentamiseen pyysin etukäteen haastateltavan luvan, ja yksi haastateltava myös asetti sen ehdoksi haastatteluun suostumiselle.

Haastattelin viittä eri vapaaehtoistyön toimijaa ja päätimme haastateltavat yhteistyössä Kansalaisareenan kanssa. Viiteen haastateltavaan päädyttiin, koska tämän tyyppisen haastattelun ollessa pääasiallinen tiedonhankintamuoto yleisenä nyrkkisääntönä on, että viisi haastattelua on suositeltava määrä. (Ojasalo 2015, 41).

Haastateltavani olivat:

Artova ry, Janne Kareinen

Elmu ry, Salla Vallius

Kulttuurikaveri - hanke, Kaisa Kutilainen

Lohjan Saaristo -seura ry, Pirjo Sjögren

Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Kirsi Ahonen

Huomasin pian haastattelujen pyytämisen ja niiden suunnittelun aloittamisen jälkeen, että haastavaa tulisi olemaan löytää yhdistyksistä työntekijät, joilla on työkokemus tai näkemys yhdistyksen/hankkeen toimintaan jopa kuuden vuoden taakse. Kaksi haastateltava sanoi heti, että hän on ollut yhdistyksessä/hankkeessa töissä lyhemmän aikaa, eikä hänellä ole siis henkilökohtaista kokemusta koko 2010 – 2015 aikaisen vapaaehtoistyön kehityksestä. Tämä on

ymmärrettävää, koska puhuttaessa yhdistyksistä ja hankkeista, niiden rahoitus on usein projektiluontoista, jäsenissä on suuri vaihtuvuus ja varsinkin yhdistyksissä palkatun vapaaehtoistyöntekijän olemassaolo ei ole mitenkään itsestäänselvyys. Kolme haastateltavaa sen sijaan oli ollut vapaaehtoistyön kanssa tekemisissä yhdistyksissä koko tuon ajan.

Lähtökohtaisesti oli tarkoitus tehdä kaikki haastattelut face-to-face haastatteluinä, mutta kolmelle haastateltavalle oli helpompaa tehdä haastattelu Skypessä joko aikataulun tiukkuuden tai pitkän välimatkan vuoksi. Yksi haastattelu kärsi teknisistä ongelmista haastateltavan ollessa maaseudulla jossa Internet-yhteys oli hidas, mutta pääasiallisesti haastattelut sujuivat Skypeä välitykselläkin varsin onnistuneesti. Yksi haastattelu tehtiin face-to-face haastatteluna kahvilassa ja yksi haastateltavan työpaikalla.

4.1.2 Esiin tulleet teemat

Purin litteroidun aineiston teema-alueittain. Teemoittelussa tarkastelin aineistossa esiintyviä ilmiöitä tai asioita, jotka olivat useammalle haastateltavalle yhteisiä, ja pyrin etsimään haastatteluissa esiin tulleista ilmiöistä poikkeamia, jotta voisin saada mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan ilmiöstä. Löysin seuraavat teemat, joista kerron alla.

1. Yhteisöllisyyttä ja paikallisvaikuttamista
2. Vapaaehtoisten kehittäminen ja palkitseminen
3. Neljännen sektorin ja kansalaisaktiivisuuden nousu, kansalaiset muutoksen tekijöinä
4. Vapaaehtoisilla aktiivinen rooli toiminnan kehittämisessä
5. Toiminnan haasteet
6. Tarve ihmisen aitoon kohtaamiseen
7. Avoimen viestinnän tärkeys
8. Vapaaehtoistyön muutos 2010 - 2015
9. Vapaaehtoistyön tulevaisuudennäkymät
10. Muita mielenkiintoisia havaintoja

1. Yhteisöllisyyttä ja paikallisvaikuttamista

Kysyttäessä mihin tarpeeseen toimintanne vastaa yleisimmät vastaukset olivat seuraavat: Yhteisöllisyys. Ilon tuottaminen. Paikallisvaikuttaminen. Kehittyminen ihmisenä. Nämä vastaukset tukevat aiemmin esittelemääni tutkimusta vapaaehtoistoimintaan lähtemisen syistä.

”Yhteisöllisyys on varmasti se suurin juttu ja siihen liittyy turvallisuuden tunne myös. On paljon yksinään eläviä, ja kun on mukana ja tuntee ihmisiä, niin tulee tunne että kun on yksin siellä mökillä, että jos jotain sattuu, niin tiedän ainakin jonkin tahon johon ottaa yhteyttä. Ja sit se yhteisöllisyys. Se kesätori-kohtaamispaikka on tosi tärkeä todella monille ihmisille, että pääsee rupattelemaan kaikennäköisistä asioista, saa tietoa paikallisista asioista, yrittäjistä, kaiken näköisistä puunkantajista jne. Osittain on tietysti se, että on auttamisen halu. Se että haluaa olla mukana tuottamassa hyvinvointia kanssaihmisille.”

Pirjo Sjögren, Lohjan Saaristo -seura ry

”Tässä ei ole pelkästään tärkeää taide ja kulttuuri vaan myös se seura, sosiaaliset suhteet ja ihmisiin tutustuminen.”

Kaisa Kutilainen, Kulttuurikaveri-hanke

”Meillä on aika vahvasti se halu puolustaa luontoa, koska luonto ei itse itsensä puolusta, niin se on varmaan meillä tosi monella taustalla. Toki siihen tulee mukaan myös nämä muut motivaatiotekijät kuten sosiaaliset yhteydet. Perimmäinen on kuitenkin halu suojella sitä luontoa, säilyttää sitä myöskin jälkipolville.”

Kirsi Ahonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

2. Vapaaehtoisten kehittäminen ja palkitseminen

Aineistossa näkyi toimijoiden halu kehittää siellä työskenteleviä vapaaehtoisia ja antaa heille uuden oppimisen kokemuksia, ja siten sitouttaa heitä lisää mukaan toimintaan.

”Me ei ikinä kysytä mitä sä osaat tehdä, vaan mitä sä haluat tehdä”.

Janne Kareinen, Artova ry

Elmu ry, jolle tärkeää on nuorisokulttuurin tukeminen ja alaikäisten mukaan toimintaan ja keikoille päästäminen, haluaa palkita vapaaehtoisensa mm. järjestämällä heidän kanssaan yhteistyössä bändi-iltoja ja muuta viihteellistä toimintaa:

”Ollaan myös pyritty järjestämään muuta oheisohjelmaa pelkästään heille, ja sitten ollaan oltu mukana ravintolapäivässä, eli heitä on siellä omassa toiminnassa mukana. Mutta pyritään tekemään myös jotain uutta vapaaehtoisten voimin, esimerkiksi vapaaehtoisten agitoimana omia keikkoja ja tän tyyppisiä juttuja. Pyritään antamaan aktiviteettia sitä kautta myöskin näille vapaaehtoisille”

Salla Vallius, Elmu ry

Allianssi ry:n tekemässä kyselyssä selvitettiin miten nuorisojärjestöt palkitsevat toimintaansa osallistuvia vapaaehtoisia. Yleisin palkitsemiskeino oli vapaaehtoisille tarjottava virkistys: vapaaehtoisille järjestetään illanviettoja ja tarjotaan hieman tavallista parempaa purtavaa. Virkistuksen ajatellaan tukevan ainakin vapaaehtoisuuden sosiaalisia motiiveja, lisäävän hyvää fiilistä sekä olevan osa vapaaehtoisten jaksamisesta huolehtimista, jota pidetään yhä tärkeämpänä osana järjestöjen toiminnan turvaamista. (Taavetti 2015).

3. Neljännen sektorin ja kansalaisaktiivisuuden nousu, kansalaiset muutoksen tekijöinä

Haastatteluissa tuli esille kansalaisten uusi rooli asuinympäristöään ja kaupunkia aktiivisesti muokkaavina toimijoina. Vapaaehtoisille nähtiin osaltaan rooli kaupunkien toiminnan uudistajina ja alueiden elinvoimaisuuden edistäjinä.

”Ravintolapäivässä tai Siivouspäivässä on samoja sisältöjä kuin Artovassa demokratian jalkauttamiseksi ja ihmisten voimistamiseksi, että ei tarvitse aina lupaa asioille tai tarte olla jotain virallista toimijaa mukana, että isojakin asioita voidaan toteuttaa. Arabian Katufestivaalia tehdään sen takia, että sillä otetaan tilaa haltuun, ja ihmiset ja toimijat käsittäisivät, että kaupunki on heidän. Ei ole siis olemassa sellaista kaupunkia joka omistaisi tilan, vaan se on ihmisten omistuksessa olevaa tilaa.” Janne Kareinen, Artova ry

Vaikka Artova onkin rekisteröity yhdistys, sen toiminnassa on samoja elementtejä kuin neljännen sektorin toimijoissa. Kansalaisten voimaantuminen, uuden aktiivisen toimijan rooli ja vallan ja muutosmahdollisuuksiensa tiedostaminen nousi myös esille keskustellessa Helsingin kulttuurikeskuksen Kulttuurikaveri – hankkeesta.

”Julkinen sektori pohtii entistä enemmän miten vapaaehtoistoiminnan keinoin kaupunkilaiset rakentaa sitä omaa kaupunkiaan ja on osallisena siihen yhteiskuntaan, ja jollain tapaa vapaaehtoistoiminta nähdään nykyään kuntademokratian osana mutta myös se, että entistä enemmän on nykyään ihmisiä kenellä on tahtoa ja halua tehdä vapaaehtoistoimintaa.” Kaisa Kutilainen, Kulttuurikaveri-hanke

”Toiset vapaaehtoiset haluaa tehdä tosi pientä toimintaa kepeästi ja puuhastellen, ja toiset haluaa taas toteuttaa ammattimaista vapaaehtoistoimintaa, eli haluaa tehdä tosi merkittävää ja vaikuttavaa vapaaehtoistoimintaa. Esimerkiksi haluaa tehdä vakavasti otettavaa kaupunkisuunnittelua, ja sitten haluaa keskustella esimerkiksi KSV:n kanssa, ja olla tekemässä yhteissuunnitelmia, ja haluaa osallistua budjettipäätösten tekemiseen.” Janne Kareinen, Artova ry

Pessi ja Oravasaari tutkivat vuonna 2010 vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden trendejä, ja yhtenä negatiivisena trendinä todettiin, että yhteistyössä julkisen sektorin ja vapaaehtoistoimijoiden välillä on runsaasti kehitettävää. Vaikuttaa vastausten perusteella onneksi siltä, että asia on kehittymässä positiivisempaan ja yhteistyöhaluisempaan suuntaan.

Kysyttäessä millaisia toiveita ja haasteita teillä on vapaaehtoistyö suhteen, Janne Kareinen Artova ry:stä toteaa:

”Joidenkin toimijoiden kanssa yhteistoiminnassa on haasteita. Mutta Helsingin kaupunki on esimerkiksi muuttunut vuodesta 2008 todella paljon jos ajattelee yhteistyötä. Sinne on perustettu asukasyhteistyö ja osallisuusyksikkö, KSV:ssä on uusi päällikkö joka on yhteistyöhakuinen ja silloin aikaisemmin oli tosi suuria haasteita tehdä yhteistyötä ja ylittäänsä

muodostaa kaupunginosatoiminnalle vakavasti otettavaa roolia, että se voi olla tasavertainen neuvottelu- tai kehittelykumppani, joka tietysti tarkoittaa sitä että on myös oltava tasavertainen ja pystyttävä kunnolla perehtymään asioihin, ja otettava vastuuta omista mielipiteistä ja myös toiminnasta.”

4. Vapaaehtoisilla aktiivinen rooli toiminnan kehittämisessä

Palvelua/toimintaa kehitetään eteenpäin vapaaehtoisten kanssa yhteistyössä. Vapaaehtoiset ovat toimijoille hyvin tärkeitä, ja useammassa haastattelussa todettiin, että toiminta ei olisi mahdollista ilman vapaaehtoisia.

”Meillä on heidän kanssaan ihan säännölliset kuukausikokoukset joissa me pohditaan heidän kanssaan miten me sitä toimintaa kehitetään, eli heillä on palvelun toteuttajan, asiakkaan ja myös kehittäjän rooli.” Kaisa Kutilainen, Kulttuurikaveri-hanke

5. Toiminnan haasteet

Vastauksissa nousi esiin useita toiminnan haasteita, joita olivat pääasiallisesti seuraavat: Vain lyhytaikainen sitoutuminen kiinnostaa, vastuun vältteleminen ja vaikeus saada ihmisiä byrokraattisiin yhdistysrooleihin, nopean ja aktiivisen tiedottamisen tarve, vapaaehtoisten koordinointiin ja viestintään varattavat pienet resurssit.

Pessi ja Oravasaari huomasivat tutkimuksessaan (2010, 125) saman ilmiön siitä, miten ihmisiä on vaikeampi saada yhdistysten hallituksiin vastuullisiin tehtäviin. He arvelivatkin sen vuoksi, että uudenlaiset osallistumisen muodot todennäköisesti lisääntyvät tulevaisuudessa.

”Se että kun meillä on hirveän pienet resurssit, ja vapaaehtoisia ohjaamaan tarvitsee myös resursseja, se ei ole mikään pikkunakki joka vaan tuossa sivussa hoituu, vaan siinä pitää kommunikoida ja antaa tietoa, ja siinä pitää olla helposti lähestyttävä.” Salla Vallius, Elmu ry

”Ihmisten halu toimia suoraan, eikä vain pyörittää yhdistysrakenteita, esimerkiksi just se sitoutumattomuus ja se että voi tulla lyhyeksikin aikaa kokeilemaan.” Kirsi Ahonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

"Ihmiset ei nykypäivänä haluaisi sitoutua. Se vastuunkantamiskysymys on suuren suuri ongelma kaikissa yhdistyksissä. Voidaan ottaa joku pieni pala asiasta hoidettavaksi, mutta ei haluta sitoutua pidempiaikaiseen toimintaan, tai tehdä jotain suurempaa juttua, kuten organisoimaan vähän isompi tilaisuus." Pirjo Sjögren, Lohjan Saaristo -seura ry

Järjestökentällä on viimeaikoina jo useita vuosia ilmaistu huoli verottajan talkootyötä koskevista tiukentuneista laintulkintoista ja myös tiukentuvasta lainsäädännöstä. EU:n teemavuoden tavoitteena vuonna 2011 olleesta suotuisan toimintaympäristön luomisesta on siis erilaisia tulkintoja viranomaisen ja toimijoiden kesken, kenties myös eri viranomaisten välillä. (Iso-Aho 2011, 7).

"Tällä hetkellä lainsäädäntö hankaloittaa vapaaehtoistoiminnan tekemistä suhteessa esim TE-keskuksiin, että saako työtön tehdä vapaaehtoistointaa ja millä ehdoilla (esim. ilmainen lounas, tai he saavat kiitokseksi t-paitoja tai lippalakkeja, niin onko se verotettavaa tuloa vai ei). Että tähän liittyy hirveen monia tällaisia toimintaa hankaloittavia lainsäädännöllisiä kysymyksiä, ja sitä ollaan juuri nyt oikeusministeriössä selvittämässä." Kaisa Kuttilainen, Kulttuurikaveri-hanke

6. Tarve ihmisen aitoon kohtaamiseen

Haastatteluaineistosta tuli selkeästi ilmi, että haastateltavat kokivat, että vapaaehtoisia on kohdeltava yksilöinä ja ihmisten lämmin ja rohkea kohtaaminen on tärkeää, samoin henkilökohtainen vapaaehtoisen näkeminen ja kuulumisten vaihtaminen.

"Kyky aitoon kohtamiseen ja toisen kuuntelemiseen on tosi tärkeä." Kaisa Kuttilainen, Kulttuurikaveri-hanke

"Jokaiseen henkilöön pitää suhtautua niin kuin tuona henkilönä, eikä vaan yleistäen. Meillä kesätorilla puheenjohtaja käy halaamassa kaikki myyjät ja toivottamassa hyvää kesätoripäivää, ja se on tartutettu niin, että siellä on hirveän paljon asiakkaita ja kaikki haluaa toinen toisiaan." Pirjo Sjögren, Lohjan Saaristo -seura ry

”Vapaaehtoiset on kuitenkin ihmisiä ja ihmiset tulee ottaa huomioon ja antaa heille tarpeeksi informaatiota. Ja se että otetaan lämpimästi vastaan, niin se on se paras kiitos.” Salla Vallius, Elmu ry

7. Avoimen viestinnän tärkeys

Moni haastateltava korosti tiedon avoimuuden ja sen helpon saamisen tärkeyttä toiminnalle.

”Toiminnan pitää olla avointa, koska avoin tiedottaminen ja tiedottaminen yleensä on ihan äärettömän tärkeää. Ei pelkästään sen takia, että uudet ihmiset osaisivat hakeutua mukaan, vaan ihmisten pitää nähdä, että se työ mitä ne tekee, että sitä näytetään myös muille. Eli nyt kun olemme järjestämässä isot talkoot, niin etukäteen ollaan kysytty että tuleeko lehti sinne paikalle. Sitä pitää tehdä näkyväksi, ja se motivoi ihmisiä, että kuuluu yhdistykseen, joka positiivisesti näkyy ulospäin.” Pirjo Sjögren, Lohjan Saaristo -seura ry

Iso-Aho (2011, 12) mukaan tällainen ”hyvä meininki” ja sen näkyminen vahvistaa vapaaehtoistyöntekijän sosiaalista pääomaa, ja on ihan validi motivaatiotekijä vapaaehtoistyöhön hakeutumisessa.

8. Vapaaehtoistyön muutos 2010 - 2015

Kysyin haastattelussa toimijoilta miten tarve vapaaehtoistyölle ja kiinnostus sitä kohtaan ovat muuttuneet vuosina 2010 – 2015, ja mikä yhteiskunnallinen tapahtuma, muutos tai asuinalueeseen liittyvä päätös on saattanut vaikuttaa vapaaehtoistyön muutokseen. Yhteiskunnalliset asiat, jotka vaikuttavat yhdistyksen tai hankkeen toimintaan, kuten kunta-rajojen muutokset, juhluvuoden seurauksena saatava projektirahoitus kaupungilta, tai paikkakunnan lakkautusuhan alla olevan koulun puolesta taistelu vaikuttavat vastaajien mukaan selvästi vapaaehtoistyön tekemiseen määrään ja innokkuuteen. Olosuhteet muuttuvat, mutta vapaaehtoistyön kiinnostus ei katoa. Yhdistysten ja hankkeiden tilanteet vaihtelivat paljon keskenään, eikä haastatteluaineistosta ei löydy yhtä selkeää kaikkiin vaikuttanutta tekijää vuosina 2010 – 2015, mutta seuraavat teemat nousivat kuitenkin selkeästi esille osana isompaa muutosta:

- Ihmisten kasvava huoli turvallisuudesta ja turvattomuuden tunteen kasvu

- Vallitseva maailmantilanne, ja halu vaikuttaa maailman asioihin
- Ilmaston lämpeneminen ja huoli ympäristöasioista
- Viimeajan hallituksen tiukka, luontovihamielinen linja
- Kasvavat kuntarajat, välimatkojen pidentyminen ja sen myötä nousseet matkustuskustannukset

Näissä vastauksissa nähdään negatiivisten trendien vapaaehtoistyöntekemisen määrää nostava vaikutus, ja ihmisten oma halu vaikuttaa maailman tilanteeseen, jonka koetaan menevän huonompaan päin.

Vastauksissa tuli esille myös joitain paikallisempia ja ehkä hieman yllättäviä asioita:

- Vapaaehtoistyön toimijoiden kutsuminen Linnan juhliin vuonna 2014, heidän näkyvästi esille nostaminen, ja näin arvostuksen osoittaminen. (Kyseinen vuosi oli Linnan juhlissa vapaaehtoistyön teemavuosi. Vapaaehtoiset huomioimalla presidenttipari halusi korostaa vapaaehtoisten tekemän työn merkitystä itsenäisen Suomen menestystarinassa. (Tasavallan Presidentin kanslia 2014).
- Design pääkaupunkivuosi ja sen mukanaan tuoman projektirahoitus
- Kallis paikallisen seuratalon remontti ja sen aikaansaama tarve vapaaehtoistyölle
- Kyläkoulun lakkauttamisuhka

9. Vapaaehtoistyön tulevaisuudennäkymät

Vapaaehtoistyön tulevaisuudennäkymistä kysyttäessä esiin tuotiin mm. toive vapaaehtoistyön tekemistä hankaloittavien säädösten höllentämisestä ja mietteitä pakolaistilanteen vaikutuksista. Lisäksi paikalliset asiat, kuten koulun siirtyminen muualle tai uuden kaupunginosan valmistuminen lähistölle ovat vaikuttavia tekijöitä.

”Tällä hetkellä lainsäädäntö hankaloittaa vapaaehtoistoiminnan tekemistä suhteessa esim TE-keskuksiin, että saako työtön tehdä vapaaehtoistointaa ja millä ehdoilla (esim. ilmainen lounas, tai he saavat kiitokseksi t-paitoja tai lippalakkeja, niin onko se verotettavaa tuloa vai ei. Lisäksi tämä

pakolaisaalto joka on tullut Suomeen, niin se on saanut ihmiset heräämään ja auttamishalu on monella noussut.” Kaisa Kuttilainen, Kulttuuriveri-hanke

”TAIK:in siirtyminen Arabian tehtaan tiloista pois, ja Kalasataman palvelukeskittymän valmistuminen vaikuttaa meidän toimintaamme.” Janne Kareinen, Artova ry

10. Muita mielenkiintoisia havaintoja:

- Asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnassa asukkaat eivät usein asu itse yhdistyksen vaikutusalueella: Oli mielenkiintoista huomata, että asukas-yhdistyksissä, kuten Artova ry:ssä, pyritään siihen, että yhdistyksen hallituksessa istuu merkittävä määrä muualla kuin yhdistyksen vaikutusalueella olevia toimijoita suppean näkökulman välttämiseksi.

”Arabian katufestarissa suurin osa vapaaehtoistyöntekijöistä on kotoisin kaikkialta muualta paitsi Artovan alueelta. Meillä taitaa olla 28 henkilöä tällä hetkellä tuotannossa, ja niistä Arabianrannasta taitaa olla 3 hlö. Ja hallituksessa on esimerkiksi tälläkin hetkellä puheenjohtaja joka taitaa asua tällä hetkellä Käpylässä, ja hallituksen koostumuskin on pyritty tekemään niin että on esimerkiksi opiskelijajäseniä jotka ei asu alueella, vaan käyttää aluetta jostain toisesta näkökulmasta. Silloin hallitus ei sisäpiiriä ja ala katsoa pelkästään sisäänpäin.”

Janne Kareinen, Artova ry

Esimerkiksi Lohjan Saaristo –seura ry:n jäsenistä noin puolet asuvat alueella:

”Noin puolet on Lohjan saariston alueelta. He eivät ole välttämättä kotoisin täältä mutta asuvat tällä hetkellä Lohjan saariston alueella. Noin puolet on kesäasukkaita jotka on pääasiassa pääkaupunkiseudulta, mutta sitten muualtakin.” Pirjo Sjögren, Lohjan Saaristo – seura ry

Myöskin toiminnassa pyritään aktivoimaan niitä ihmisiä, jotka eivät asu alueella, mutta jotka kokevat yhdistyksen olevan yleishyödyllinen myös

muille kuin alueen asukkaille. Arabian katufestivaaleilla suurin osa tapahtuman vapaaehtoisista tulee muualta kuin Artovan alueelta.

”Artova on voimallisesti pyrkinyt siihen että kaupunginosayhdistyksessä olis mukana kaikkia muitakin kuin vain asukkaita. Kaupunginosayhdistyksen käsitteelläkin Artovassa tarkoitetaan kaikkia alueen toimijoita, ja on siis kielletty Artovaa nimittämästä asukasyhdistykseksi juuri tästä syystä. Se on kaupunginosayhdistys, jossa toimijoita ovat yrittäjät, oppilaitokset, opiskelijat, vierailijat, työntekijät ja asukkaat on tietysti suurin ryhmä, mutta ollaan pyritty siihen että aluetta huomioidaan kokonaisuudessaan.”
Janne Kareinen, Artova ry

- Oli mielenkiintoista myös havaita, että vaikka haastatellut yhdistykset ja toimijat yleensä pyrkivät toiminnan jatkuvuuteen mahdollisimman pitkään, niin Artova ry oli tässä asiassa poikkeava. Janne Kareisen mukaan yleinen ajatusmalli on, että jos kerran on laitettu jotain toimintaa pystyyn, niin sitten sen pitäisi jatkua ikuisesti. Hän on eri mieltä, ja kertoo alla näkemyksensä asiaan.

”Henkilökohtaisesti toivon että Artova mallin ajatus siitä, että minkään ei tarvitse jatkua ikuisesti, on sisäistetty. Minä toivon että se on harkittavissa olevaa ja tarpeen mukaan tehtävää toimintaa. Jos toiminnalle on tarvetta, niin se jatkuu. Jos on aktiiviselle toiminnalle tarvetta, niin se jatkuu aktiivisesti. Jos ei ole niin aktiiviselle toiminnalle tarvetta, niin se jatkuu vähemmän aktiivisesti. Sitten jos ei ole toiminnalle tarvetta, niin sitten se loppuu.” Janne Kareinen, Artova ry

- Oli myös mielenkiintoista huomata haastatteluaineistosta ja teoriasta (Pessi, Oravasaari 2010, 121), miten negatiivisista asioista, kuten talous- taantumasta, väestön ikääntymisestä, juurettomuudesta, turvattomuudesta, syrjäytyneisyydestä ja syyllisyyden tunnosta seuraa vapaaehtois- toiminnan kasvua. Voitaneen siis sanoa, että vaikeat ajat tiivistävät kan- san rivejä, ja saavat heidät puhaltamaan yhteen hiileen yhteisen hyvän ja vapaaehtoistyöntekijän itsensä eduksi.

4.2 Vapaaehtoistyö Suomessa – tutkimus ja datan analysointi

Kansalaisareenan, HelsinkiMission ja kirkkohallituksen teettämän tutkimuksen mukaan Joka kolmas suomalainen tekee vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyötä tehdään keskimäärin 18 tuntia kuukaudessa. Tuntimäärä on lisääntynyt vuodesta 2010. Vapaaehtoistyötä tehtiin vuonna 2015 lähes 170 000 henkilötyövuotta, kun lukema oli 146 000 vuonna 2010. (Rahkonen 2015).

Suurimmat vapaaehtoistoiminnan kentät ovat liikunta ja urheilu, jonka parissa toimii 350 000 suomalaista, lasten ja nuorison parissa tehty vapaaehtoistyö (343 000) sekä seniorien ja vanhusten parissa tehty vapaaehtoistyö (344 000). (Rahkonen 2015).

Yli puolet heistä, jotka eivät osallistu tällä hetkellä vapaaehtoistoimintaan, olisivat halukkaita osallistumaan, jos heitä vain pyydetäisiin mukaan. Peräti kaksi kolmesta 25 – 49-vuotiaista osallistuisi vapaaehtoistoimintaan, jos heitä pyydetäisiin. HelsinkiMission kansalaistoiminnan johtaja Henrietta Grönlundin mukaan Vapaaehtoistoimintaan osallistumisella on tutkitusti moninaisia hyvinvointivaikutuksia. Se antaa konkreettisia osallisuuden ja tarpeellisuuden kokemuksia ja kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Grönlund toivookin, että Suomi integroisi vapaaehtoistoimintaa osaksi opetussuunnitelmia, kuten monissa muissa Euroopan maissa on toimittu. Myös opiskelijat ovat Taloustutkimuksen tekemän tutkimuksen mukaan kiinnostuneet asiasta. Jopa 78 prosenttia opiskelijoista olisi halukas kokeilemaan vapaaehtoistyötä osana opintoja, jos se olisi mahdollista. (HelsinkiMissio 2015).

4.2.1 Valmistelu

Syötin Taloustutkimuksen keräämän Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa – tutkimusaineiston vuosilta 2010 ja 2015 Excelistä SPSS – tilastoanalyysiohjelmaan, koska tavoitteenani oli saada syvällisempää data-analyysiä, kuin mitä Excel pystyi tarjoamaan. Ladattuani aineiston sisään SPSS:ään tein tarvittavat aineiston muotoilun korjaukset, jotta datasta tuli analysoitavaa.

4.2.2 Haasteet

Tutkimusdataa tutkiessani huomasin, että vapaaehtoistyötä tehneiden määrä kulttuurin- ja taiteen, sekä asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan alueilla oli kaikesta vastanneista määrältään niin pieni, että oli haastavaa tehdä tilastollisesti merkittäviä päätelmiä kohderyhmästä. Tutkimusdatassa noin 3 % vastanneista oli työskennellyt vapaaehtoisena kulttuurin ja taiteen alalla, ja noin 4 % asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnassa, eli noin 30 – 40 henkilöä tuhannesta. Keskustelin asiasta toimeksiantajan kanssa, ja he toivoivat kuitenkin että aineisto silti analysoidaisiin, jotta haastattelututkimuksen tuloksia pystyttäisiin vertaamaan SPSS aineiston tuloksiin, ja tarkistamaan vahvistavatko tutkimukset toisiaan.

Taloustutkimuksen aineiston kerättiin sekä vuonna 2010 että 2015 helmimaaliskuussa, ja haastattelussa vastaajia pyydettiin kertomaan vapaaehtoistyön tekemisestä viimeisen neljän viikon aikana. Mietittäessä esimerkiksi kulttuurialaa tämä tutkimus saattaa antaa keskimääräistä synkemmän kuvan, koska Suomessa pääosa kulttuurialan vapaaehtoistöistä tehdään kesän aikana, ja tämä ajanjakso ei tutkimuksessa ole käsittelyssä. Keskustelin aiheesta Taloustutkimuksen tutkijan kanssa, ja hän oli samaa mieltä siitä, että tutkimuksen ajankohta voi vaikuttaa kulttuurialan vapaaehtoistyön tuloksiin vääristävästi.

4.2.3 Tulokset

Data-analyysi pyrki vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Miten kulttuurialan ja asuinalueiden vapaaehtoistyöt ovat muuttuneet määrällisesti?

Ketkä tekevät kulttuurialan vapaaehtoistyötä? Ovatko kulttuurialan vapaaehtoiset muuttuneet, kun verrataan 2010 tilannetta vuoden 2015 tilanteeseen?

Ketkä tekevät asuinalueiden vapaaehtoistyötä? Ovatko asuinalueiden vapaaehtoiset muuttuneet, kun verrataan 2010 tilannetta vuoden 2015 tilanteeseen?

Käyn tässä kappaleessa kysymykset ja niiden vastaukset yksitellen läpi, ja pyrin niiden avulla muodostamaan johtopäätöksen siitä mitkä tekijät selittävät vapaaehtoistyön muutosta kulttuurin ja taiteen alalla ja asukas-, asuinalue- tai kylätoiminnassa.

4.2.3.1 Miten kulttuurin ja taiteen, sekä asukas, asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön määrä on muuttunut vuosina 2010 - 2015?

Vuoden 2010 data: Aineistosta (taulukko 1) selviää, että kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistyötä olivat tehneet 4 viikon aikana 3,7 % vastaajista (yhteensä 993 vastaajaa), eli 37 vastaajaa. Vapaaehtoistyöhön oli käytetty yhteensä 290 tuntia.

Vuoden 2015 data: Kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistyötä ovat tehneet 4 viikon aikana 3,1 % vastaajista (yhteensä 1026 vastaajaa), eli 32 vastaajaa (taulukko 2). Aineistossa näkyy siis 0,6 % lasku vuoteen 2010 verrattuna. Yhteensä vapaaehtoistyötä kulttuurin ja taiteen alueella tehtiin 745 tuntia, joka on merkittävä nousu vuoteen 2010 verrattuna.

Arvioikaa, montako tuntia olette tehnyt yhteensä vapaaehtoistyötä neljän (4) edeltävän viikon aikana? Kulttuuri ja taide

	Vastaajien määrä	%
Tunnit 0	956	96,3
1	3	,3
2	7	,7
3	1	,1
4	4	,4
5	4	,4
6	1	,1
8	4	,4
10	6	,6
12	1	,1
20	5	,5
24	1	,1
Total	993	100,0

Taulukko 1: Kulttuurin ja taiteen alueella tehtävä vapaaehtoistyö 4 viikon aikana vuonna 2010

Kuinka monta tuntia olette tehnyt vapaaehtoistyötä seuraavilla luetelluista toimialoista edeltävän neljän (4) viikon aikana? 5 Kulttuuri ja taide

	Vastaajien määrä	%
Tunnit 0	994	96,9
1	2	,2
2	5	,5
3	3	,3
4	2	,2
5	3	,3
6	1	,1
8	2	,2
9	1	,1
10	1	,1
15	1	,1
20	1	,1
22	1	,1
25	1	,1
30	3	,3
48	1	,1
80	1	,1
100	2	,2
160	1	,1
Total	1026	100,0

Taulukko 2: Kulttuurin ja taiteen alueella tehtävä vapaaehtoistyö 4 viikon aikana vuonna 2015

Vuonna 2010 asukas, asuinalue ja kylätoiminnassa oli viimeisen 4 viikon aikana ollut mukana 7,8 % vastaajista, eli 77 vastaajaa (taulukko 3). Vapaaehtoistyöhön oli käytetty yhteensä 412 tuntia.

Vuonna 2015 asukas, asuinalue ja kylätoiminnassa oli viimeisen 4 viikon aikana 4,8 % vastaajista, eli 49 vastaajaa, joka on 3 % lasku vuoteen 2010 verrattuna (taulukko 4). Vapaaehtoistyötä tehtiin 4 viikon aikana yhteensä 343 tuntia.

Arvioikaa, montako tuntia olette tehnyt yhteensä vapaaehtoistyötä neljän (4) edeltävän viikon aikana? Asukas-, asuinalue- tai kylätoiminta

	Vastaajien määrä	%
Tunnit 0	916	92,2
1	18	1,8
2	20	2,0
3	7	,7
4	7	,7
5	4	,4
6	4	,4
8	2	,2
10	7	,7
12	3	,3
20	1	,1
24	1	,1
25	1	,1
30	1	,1
40	1	,1
Total	993	100,0

Taulukko 3: Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan alueella tehtävä vapaaehtoistyö 4 viikon aikana vuonna 2010

Kuinka monta tuntia olette tehnyt vapaaehtoistyötä seuraavilla luetelluista toimialoista edeltävän neljän (4) viikon aikana? 6 Asukas-, asuinalue- tai kylätoiminta

	Vastaajien määrä	%
Tunnit 0	977	95,2
1	5	,5
2	13	1,3
3	10	1,0
4	1	,1
5	4	,4
6	2	,2
8	3	,3
10	6	,6
12	1	,1
20	3	,3
90	1	,1
Total	1026	100,0

Taulukko 4: Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan alueella tehtävä vapaaehtoistyö 4 viikon aikana vuonna 2015

4.2.3.2 Ketkä tekevät kulttuurin alan vapaaehtoistyötä?

Tutkittavana on asuinalueen, sukupuolen, koulutuksen, varallisuuden ja iän vaikutus. Ovatko kulttuurialan vapaaehtoiset muuttuneet, kun verrataan 2010 tilannetta vuoden 2015 tilanteeseen?

2010 Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö ja asuinalue: Suurimmassa paikkakuntaluokassa (yli 100 000 asukasta) asuu 40,1 % kaikista vastaajista (399 henkeä), joten on myös ihan loogista, että siellä löytyy eniten vapaaehtoistyötä tehneitä. Kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistyötä siellä teki 15 vastaajaa, joka on 40,5 % kaikista alan vapaaehtoistyötä tehneistä. Muutoin vapaaehtoistyön tekeminen jakautuu varsin tasaisesti erikokoisille paikkakunnille.

Vuonna 2015 suurimmassa paikkakuntaluokassa (yli 100 000 asukasta) asuu 39,3 % kaikista kyselyyn vastaajista (403 henkeä), ja siellä löytyy edelleen eniten vapaaehtoistyötä tehneitä. Kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistyötä siellä teki 17 vastaajaa, joka on 53,1 % kaikista alan vapaaehtoistyötä tehneistä (32 henkeä). Aineiston perusteella vaikuttaa siis siltä, että kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyötä tehdään pääasiallisesti suurissa kaupungeissa.

2010 Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö ja sukupuoli: Taulukossa 5 nähdään, että vuonna 2010 kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistöitä oli tehnyt vastaajista 19 naisista (1,9 %) ja 18 miehistä (1,8 %). Yhteensä vastauksia 993 kpl. Naisten tekivät yhteensä 135 tuntia töitä, kun taas miehet tekivät 155 tuntia. Aineistosta voi siis nähdä, että vaikka hieman harvempi mies tekee vapaaehtoistöitä, he tuntimääräisesti käyttävät siihen enemmän aikaa.

2015 Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö ja sukupuoli: Taulukossa 6 nähdään, että vuonna 2015 kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistöitä oli tehnyt vastaajista 12 naisista (1,1 %) ja 20 miehistä (1,9 %). Yhteensä vastauksia oli 1026 kpl. Naiset tekivät yhteensä 231 tuntia töitä, kun taas miehet tekivät 514 tuntia. Miehet siis tekevät tämän aineiston perusteella huomattavasti isompia tuntimääriä kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistöitä, ja tekijöitä on myös hieman enemmän.

Arvioikaa, montako tuntia olette tehnyt yhteensä vapaaehtoistyötä neljän (4) edeltävän viikon aikana? Kulttuuri ja taide * Vastaajan sukupuoli

		Vastaajan sukupuoli		Total
		Nainen	Mies	
Arvioikaa, montako tuntia olette tehnyt yhteensä vapaaehtoistyötä neljän (4) edeltävän viikon aikana? Kulttuuri ja taide	0	491	465	956
	1	2	1	3
	2	4	3	7
	3	1	0	1
	4	1	3	4
	5	2	2	4
	6	1	0	1
	8	2	2	4
	10	3	3	6
	12	1	0	1
	20	1	4	5
	24	1	0	1
Total		510	483	993

Taulukko 5. Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiintaulukoituna sukupuolen kanssa.

Kuinka monta tuntia olette tehnyt vapaaehtoistyötä seuraavilla luetelluista toimialoista edeltävän neljän (4) viikon aikana? 5 Kulttuuri ja taide * Sukupuoli

	Sukupuoli		Total
	Nainen	Mies	
Kuinka monta 0	508	486	994
tuntia olette teh-	0	2	2
nyt vapaaehtois-	2	3	5
työtä seuraavilla	1	2	3
luetelluista toi-	2	0	2
mialoista edeltä-	0	3	3
vän neljän (4)	1	0	1
viikon aikana? 5	1	1	2
Kulttuuri ja taide	0	1	1
	0	1	1
	0	1	1
	0	1	1
	1	0	1
	1	0	1
	0	1	1
	2	1	3
	0	1	1
	0	1	1
	1	1	2
	0	1	1
160	0	1	1
Total	520	506	1026

Taulukko 6. Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2015 ristiintaulukoituna sukupuolen kanssa.

2010 Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö ja koulutus: Tutkittaessa vuonna 2010 kulttuurin ja taiteen alalla vapaaehtoistyötä tehneiden koulutustaustaa (taulukko 7) voidaan nähdä seuraavaa: Suurin osa (14 henkeä eli 38 %) oli käynyt yliopiston, seuraavaksi yleisin koulutusmuoto oli ammatillinen/tekninen/kauppakorkeakoulu (7) ja kolmanneksi yleisin oli lukio. Aineistosta nähdään siis, että tämän vapaaehtoistoiminnan alueen työntekijät ovat useimmiten korkeasti koulutettuja.

Taulukossa 8 nähdään, että vuonna 2015 kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistyötä tehneistä suurin osa (13 henkeä eli 40,6 %) oli käynyt yliopiston, joten sama trendi näyttää tässä asiassa jatkuvan kuin vuonna 2010. Seuraavaksi

yleisin koulutusmuoto oli ammatillinen/tekninen/kauppakorkeakoulu (5) ja ta-
soissa sen kanssa oli opistotason koulutus (5).

Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö * Mikä on koulutuksenne?

		Mikä on koulutuksenne?							Total
		Perus- /keski- /kansai- /kansalai- skoulu	Ammatti- /tekninen- /kauppako- ulu	Ylioppi- las/ lukio	Opisto- taso	AMK	Yliopis- to, kor- kea- koulu	Ei ha- lua vas- tata	
Kulttuu- rin ja taiteen vapaa- vapaa- ehto- ehto- työtä	Ei ole tehnyt vapaa- ehto- työtä	258	293	90	129	63	119	4	956
työ	On teh- nyt va- paaeh- toistyötä	4	7	6	5	1	14	0	37
Total		262	300	96	134	64	133	4	993

Taulukko 7. Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiin-
taulukoituna koulutuksen kanssa.

Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö * Mikä on koulutuksenne?

		Mikä on koulutuksenne?							To- tal
		Perus- /keski- /kansai- /kansalai- skoulu	Ammat- ti- /teknine- n- /kaupp- akoulu	Ylioppi- las/ lukio	Opisto- taso	AMK	Yliopis- to, kor- kea- koulu	Ei ha- lua vas- tata	
Kulttuurin ja taiteen vapaaeh- vapaaeh- toistyö	Ei tehnyt vapaaeh- toistyötä	226	297	89	144	75	162	1	994
toistyö	On tehnyt vapaaeh- toistyötä	4	5	2	5	3	13	0	32
Total		230	302	91	149	78	175	1	1026

Taulukko 8. Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2015 ristiintaulukoituna koulutuksen kanssa.

2010 Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö ja varallisuus: Tuloksista voidaan todeta, että suurin osa (15 henkeä eli 51 % kaikista alan vapaaehtoistyötä tehneistä) sijoittuu neljään alimpaan tuloluokkaan, eli alle 10 001 € - 25 000 € ansaitsevat. Vapaaehtoistyöntekijät kuitenkin jakautuvat aika tasaisesti eri tuloluokkien kesken, ja myös ylimmistä tuloluokista 80 001 - 90 000€ löytyy alan vapaaehtoistyön tekijöitä.

Katsottaessa tuloksia vuoden 2015 varallisuuden jakautumisesta eri kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistyöntekijöille voidaan ensinnäkin todeta, että varallisuus sijoittuu tasaisemmin kuin vuonna 2010, ja ei oikeastaan ole merkitsevää ryhmittymistä millekään tuloluokalle. 6 vapaaehtoistyötä tehnyttä vastaajaa ei ole halunnut kommentoida perheensä varallisuutta.

2010 Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö ja ikä: Tarkasteltaessa kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistyöntekijöiden ikäluokkia taulukossa 9 voidaan huomata tasainen jakautuminen eri ikäluokkien kesken. Eniten vapaaehtoistyötä tehneissä oli 31 – 50 vuotiaiden joukossa (15 henkilöä, eli yhteensä 40,5 % vapaaehtoistyöntekijöiden määrästä).

2015 Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö ja ikä: Vuonna 2015 vapaaehtoistyöntekijät jakautuvat myös suhteellisen tasaisesti eri ikäluokkien kesken (taulukko 10), mutta eniten vapaaehtoistyötä tehneissä oli 21 – 40 vuotiaita (15 henkilöä, eli yhteensä 46,8 % vapaaehtoistyöntekijöiden määrästä).

Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö * Ikäluokka

		Ikäluokka						Total	
		10-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70		71-80
Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö	Ei ole tehnyt vapaaehtoistyötä	79	169	123	147	134	204	100	956
	On tehnyt vapaaehtoistyötä	4	3	9	6	5	8	2	37
Total		83	172	132	153	139	212	102	993

Taulukko 9. Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiintaulukoituna ikäluokkien kanssa..

Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö * Ikäluokat

		Ikäluokat						Total	
		10-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70		71-80
Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyö	Ei tehnyt vapaaehtoistyötä	114	154	142	153	122	197	112	994
	On tehnyt vapaaehtoistyötä	1	8	7	3	3	6	4	32
Total		115	162	149	156	125	203	116	1026

Taulukko 10. Kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2015 ristiintaulukoituna ikäluokkien kanssa.

4.2.3.3 Ketkä tekevät asuinalueen vapaaehtoistyötä?

Tutkittavana on asuinalueen, sukupuolen, koulutuksen, varallisuuden ja iän vaikutus. Ovatko asuinalueen vapaaehtoiset muuttuneet, kun verrataan 2010 tilannetta vuoden 2015 tilanteeseen?

Taulukossa 11 nähdään vuoden 2010 asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan vapaaehtoistyö ja riippuvuus paikkakunnasta: Suurimmassa paikkakuntaluokassa (yli 100 000 asukasta) asuu 34,1 % kaikista vastaajista (399 henkeä), ja siellä asuu myös eniten vapaaehtoistyötä tehneitä (31 vastaajaa, eli 40,2 % kaikista alan vapaaehtoistyötä tehneistä). Toiseksi suurimmassa luokassa asuu 25,9 % vapaaehtoistyön tekijöistä. Muutoin vapaaehtoistyön tekeminen jakautuu varsin tasaisesti erikokoisille paikkakunnille.

Taulukossa 12 nähdään vuoden 2015 asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan vapaaehtoistyö ja riippuvuus paikkakunnasta: On mielenkiintoista huomata, että toisin kuin vertailuvuonna, 2015 asukas, asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyöntekijät ovat keskittyneet pieniin alle 10 001 asukkaan kaupunkeihin ja kyliin. 32,7 % vapaaehtoisista asuu näin. Toiseksi suosituin asuinpaikka on yli 100 000 asukkaan paikkakunnat, 22,5 % asuu näin.

Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan VET * Paikkakunnan asukasmäärä

		Paikkakunnan asukasmäärä					Total
		Yli 100 000 asu- kasta	50 001 - 100 000 asukasta	30 001 - 50 000 asukasta	10 000 - 30 000 asukasta	Alle 10 000 asu- kasta	
Asukas, Ei ole tehnyt vapaaehtoistyötä	asuinalue ja kylätoiminnan VET	368	139	73	193	143	916
	On tehnyt vapaaehtoistyötä	31	20	6	10	10	77
Total		399	159	79	203	153	993

Taulukko 11. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiintaulukoituna asuinpaikkakunnan asukasmäärän kanssa.

Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan vet * Asukasmäärä

		Asukasmäärä					Total
		yli 100000 asukasta	50001 - 100000 asukasta	30001 - 50000 asukasta	10001 - 30000 asukasta	alle 10001 asu- kasta	
Asukas, Ei tehnyt vapaaehtoistyötä	asuinalue ja kylätoiminnan vet	391	130	97	192	167	977
	On tehnyt vapaaehtoistyötä	12	6	7	8	16	49
Total		403	136	104	200	183	1026

Taulukko 12. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2015 ristiintaulukoituna asuinpaikkakunnan asukasmäärän kanssa.

Tarkasteltaessa taulukosta 13 vuoden 2010 tuloksia asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekemisestä jaoteltuna eri sukupuolien välillä (taulukko 13) huomataan jälleen, että miehet (49 tekijää) tekevät enemmän vapaa-

ehtoistyön tunteja kuin naiset (28 tekijää). Miehet tekivät neljässä viikossa 268 tuntia, ja naiset 130 tuntia. On myös huomattavaa, että miehet tekevät paljon hyvin lyhytkestoista vapaaehtoistyötä (22 henkilöä 1 – 2 h neljässä viikossa).

Vuoden 2015 tuloksista taulukossa 14 taas näkee, että vapaaehtoistyöntekeminen asettuu huomattavasti tasaisemmin kuin viisi vuotta sitten, ja nyt naisten ja miesten vapaaehtoistyön tekemisen tuntimäärät ovat hieman tasaisemmat. Naiset (21 tekijää) tekivät 163 tuntia, kun taas miehet (28 tekijää) tekivät 180 tuntia. Miehiä on kuitenkin tekijöinä edelleen enemmän, ja heidän työhön laittamansa aika on isompi.

Arvioikaa, montako tuntia olette tehnyt yhteensä vapaaehtoistyötä neljän (4) edeltävän viikon aikana? Asukas-, asuinalue- tai kylätoiminta * Vastaajan sukupuoli

		Vastaajan sukupuoli		Total
		Nainen	Mies	
Arvioikaa, montako tuntia olette tehnyt	0	482	434	916
yhteensä vapaaehtoistyötä neljän (4)	1	7	11	18
edeltävän viikon aikana? Asukas-,	2	8	12	20
asuinalue- tai kylätoiminta	3	1	6	7
	4	4	3	7
	5	0	4	4
	6	1	3	4
	8	2	0	2
	10	2	5	7
	12	2	1	3
	20	0	1	1
	24	1	0	1
	25	0	1	1
	30	0	1	1
	40	0	1	1
Total		510	483	993

Taulukko 13. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiintaulukoituna sukupuolen kanssa

Kuinka monta tuntia olette tehnyt vapaaehtoistyötä seuraavilla luetelluista toimialoista edeltävän neljän (4) viikon aikana? 6 Asukas-, asuinalue- tai kylätoiminta * Sukupuoli

		Sukupuoli		Total
		Nainen	Mies	
Kuinka monta tuntia olette tehnyt vapaaeh-	0	499	478	977
toistyötä seuraavilla luetelluista toimialoista	1	4	1	5
edeltävän neljän (4) viikon aikana? 6 Asu-	2	9	4	13
kas-, asuinalue- tai kylätoiminta	3	3	7	10
	4	0	1	1
	5	2	2	4
	6	0	2	2
	8	0	3	3
	10	0	6	6
	12	1	0	1
	20	1	2	3
	90	1	0	1
Total		520	506	1026

Taulukko 14. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2015 ristiintaulukoituna sukupuolen kanssa.

Kun tarkastellaan vuoden 2010 tuloksia (taulukko 15) asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekemisestä jaoteltuna eri koulutustasojen välillä huomataan, että verrattuna taiteen ja kulttuurin alan vapaaehtoistyöhön selkeä ero on havaittavissa. Asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan vapaaehtoisten yleisin koulutustausta oli vuonna 2010 Ammatti-/tekninen-/kauppakoulu (28 tekijää). Seuraavaksi yleisin koulutustausta oli perus/keski/kansa-/kansalaiskoulu (16) ja opistotaso. Tämän voitaneen arvella johtuvan vapaaehtoistyöntekijöiden keskimääräisesti korkeammasta iästä verrattuna kulttuurin ja taiteen vapaaehtoiisiin (taulukot 21 ja 22).

Vuonna 2015 taas yleisin koulutustausta oli Ammatti-/tekninen-/kauppakoulu (13 tekijää) ja opistotaso (12 tekijää) ovat olleet yleisimmät koulutustaustat (taulukko 16).

Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan VET * Mikä on koulutuksenne?

	Mikä on koulutuksenne?							Total
	Perus- /keski- /kansalais- koulu	Am- matti- /tekni- nen- /kaup- pa- koulu	Ylioppi- las/lukio	Opistota- so	AMK	Yli- opist- o, kor- kea- kou- lu	Ei ha- lua- vas- tata	
Asukas, Ei ole teh- asuinalue nyt vapaa- ja kylä- ehtoistyötä	246	272	92	119	62	121	4	916
toimin- On tehnyt nan VET vapaaeh- toistyötä	16	28	4	15	2	12	0	77
Total	262	300	96	134	64	133	4	993

Taulukko 15. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiintaulukoituna koulutuksen kanssa.

Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan vet * Mikä on koulutuksenne?

	Mikä on koulutuksenne?							Total
	Perus- /keski- /kansalai- skoulu	Ammat- ti- /teknine- n- /kauppa- koulu	Ylioppi- las/lukio	Opis- totaso	AMK	Yliopis- to, kor- kea- koulu	Ei halua- vasta- ta	
Asukas, Ei tehnyt asuin- vapaaeh- alue ja toistyötä	222	289	87	137	74	167	1	977
kylätoi- On tehnyt minnan vapaaeh- vet toistyötä	8	13	4	12	4	8	0	49
Total	230	302	91	149	78	175	1	1026

Taulukko 16. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiintaulukoituna koulutuksen kanssa.

Vuonna 2010 asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekijät jakautuivat hyvin tasaisesti eri tuloluokkiin, eikä mikään erityisesti noussut esiin (taulukko 17).

Vuonna 2015 tilanne oli lähes samanlainen (taulukko 18). Eli voitaneen sanoa, että asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan vapaaehtoistyöntekijät ovat varallisuudeltaan hyvin monipuolisia, eikä köyhä perhetausta, eikä myöskään varakkuus pääse esiin tilastoissa

Mihin näistä tuloluokista perheenne kuuluu, kun kaikkien perheenjäsenten tulot vuodessa *
Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan VET

		Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan VET		Total
		Ei ole tehnyt vapaaehtois-työtä	On tehnyt vapaaehtois-työtä	
Mihin näistä tuloluokista	Alle 10 001 euroa/vuosi	90	3	93
perheenne kuuluu, kun	10 001-15 000 euroa/vuosi	115	9	124
kaikkien perheenjäsenten tulot vuodessa	15 001-20 000 euroa/vuosi	80	7	87
	20 001-25 000 euroa/vuosi	83	5	88
	25 001-30 000 euroa/vuosi	81	7	88
	30 001-35 000 euroa/vuosi	57	8	65
	35 001-40 000 euroa/vuosi	60	3	63
	40 001-45 000 euroa/vuosi	42	6	48
	45 001-50 000 euroa/vuosi	44	2	46
	50 001-55 000 euroa/vuosi	46	4	50
	55 001-60 000 euroa/vuosi	25	4	29
	60 001-70 000 euroa/vuosi	43	4	47
	70 001-80 000 euroa/vuosi	15	2	17
	80 001-90 000 euroa/vuosi	13	1	14
	Yli 90 000 euroa/vuosi	18	3	21
	Eos/ei halua vastata	104	9	113
Total		916	77	993

Taulukko 17. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiintaulukoituna perheen varallisuuden kanssa.

Mihin näistä tuloluokista perheenne kuuluu, kun kaikkien perheenjäsenten tulot vuodessa lasketaan yhteen veroja vähentämättä? * Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan VET

		Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan vet		Total
		Ei tehnyt vapaaehtoistyötä	On tehnyt vapaaehtoistyötä	
Mihin näistä tuloluokista perheenne kuuluu, kun kaikkien perheenjäsenten tulot vuodessa lasketaan yhteen veroja vähentämättä?	Alle 10 001 euroa/vuosi	82	0	82
	10 001-15 000 euroa/vuosi	108	2	110
	15 001-20 000 euroa/vuosi	57	4	61
	20 001-25 000 euroa/vuosi	58	2	60
	25 001-30 000 euroa/vuosi	57	1	58
	30 001-35 000 euroa/vuosi	52	7	59
	35 001-40 000 euroa/vuosi	48	6	54
	40 001-45 000 euroa/vuosi	47	2	49
	45 001-50 000 euroa/vuosi	46	2	48
	50 001-55 000 euroa/vuosi	37	7	44
	55 001-60 000 euroa/vuosi	31	1	32
	60 001-70 000 euroa/vuosi	44	4	48
	70 001-80 000 euroa/vuosi	42	3	45
	80 001-90 000 euroa/vuosi	23	1	24
	Yli 90 000 euroa/vuosi	64	2	66
	Eos/ei halua vastata	181	5	186
Total		977	49	1026

Taulukko 18. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2015 ristiintaulukoituna perheen varallisuuden kanssa.

Tarkasteltaessa taulukosta 19 ja 20 vuonna 2010 ja 2015 asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoisten ikäluokkia 51 - 70 vuotiaisiin kuului 51,9 % tekijöistä vuonna 2010, ja 51 % 61 – 80 vuotiaisiin vuonna 2015. Pääasiallisesti siis tätä vapaaehtoistoimintaa tekevät iäkkäämmät toimijat kuin kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyötä, jossa toimijat olivat yleisimmin alle 50 - vuotiaita.

Ikäluokka * Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan VET

		Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan VET		Total
		Ei ole tehnyt vapaaehtoistyötä	On tehnyt vapaaehtoistyötä	
Ikäluokka	10-20	83	0	83
	21-30	167	5	172
	31-40	122	10	132
	41-50	139	14	153
	51-60	123	16	139
	61-70	188	24	212
	71-80	94	8	102
Total		916	77	993

Taulukko 19. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2010 ristiintaulukoituna ikäluokan kanssa.

Ikäluokat * Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan vet

		Asukas, asuinalue ja kylätoiminnan vet		Total
		Ei tehnyt vapaaehtoistyötä	On tehnyt vapaaehtoistyötä	
Ikäluokat	10-20	114	1	115
	21-30	161	1	162
	31-40	142	7	149
	41-50	147	9	156
	51-50	119	6	125
	61-70	186	17	203
	71-80	108	8	116
Total		977	49	1026

Taulukko 20. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyön tekeminen 4 viikon aikana vuonna 2015 ristiintaulukoituna ikäluokan kanssa.

5 PÄÄTELMÄT

Haastatteluissa kootun datan perusteella vuosina 2010 – 2015 vapaaehtoistyön oletettuun muutokseen vaikuttivat hyvin moninaiset asiat. Isompia, koko Suomessa vapaaehtoistyön tekemiseen vaikuttavia tekijöitä olivat mm. ihmisten kasvava huoli turvallisuudesta ja turvattomuuden tunteen kasvu, vallitseva maailmantilanne ja oma halu vaikuttaa maailman asioihin, ilmaston lämpeneminen ja huoli ympäristöasioista, hallituksen tiukka, luontovihamielinen linja, tiukentunut valtion budjetti ja sen seurauksena tulevat säästötoimet ja niiden vaikutukset, kuten kasvavat kuntarajat, välimatkojen pidentyminen ja sen myötä nousevat matkustuskustannukset. Myös pienemmillä paikkakuntaakohtaisilla asioilla huomattiin olleen merkitystä, kuten Helsingin Design Pääkaupunkivuosi, kallis paikallisen seuratalon remontti ja sen aikaansaama tarve vapaaehtoistyölle, tai paikallisen kyläkoulun lakkauttamisuhka.

Kolmannen ja neljännen sektorin rooli kaupunkia muokkaavana voimana on tiedostettu niin kaupungin sisällä kuin itse yhdistyksissä, ja molemminpuolisesti asenteet vaikuttavat positiivisilta ja yhteistyöhaluisilta, joka on varmasti omiaan lisäämään kaupunkia kehittäviä ja muokkaavia projekteja, jotka hyvällä tiedottamisella ja positiivisella julkisuudella tulevat jälleen houkuttelemaan uusia toimijoita mukaan. Aktiivinen tiedottaminen ja oman toiminnan puitteissa tehtävästä vapaaehtoistyöstä kertomisen tärkeys on yleensäkin hyvin ymmärretty, ja viestintään halutaan panostaa niiden resurssien puitteessa mitä on saatavilla.

Vapaaehtoiset ovat yleensä monessa mukana ja aikaa on rajallisesti. Tämä näkyy vapaaehtoistoiminnassa niin, että vastuuroolit ja pitkäaikainen sitoutuminen projekteihin kiinnostaa ihmisiä yhä vähemmän, ja että ollaan matkalla kohti sirpaleisempaa vapaaehtoistyön mallia, jossa suositaan ad hoc – projekteja juuri jotain tiettyä tarkoitusta varten tarkasti rajatulla vastuualueella. Ihmiset ovat itsekeskeisempiä ja kiireisempiä kuin ennen, mikä vaikeuttaa vapaaehtoistointia.

Vaikka sähköistä viestintää käytetään paljon yhteydenpitoon ja toiminnan suunnitteluun on ymmärretty miten tärkeää vapaaehtoisen henkilökohtainen ja lämmin kohtaaminen. Vapaaehtoista on aina kohdeltava yksilöinä.

Loppujenlopuksi aineistosta näkyy kuitenkin positiivinen viesti: vaikka olosuhteet tulevaisuudessa muuttuvat, niin kiinnostus vapaaehtoistyöhön tai sen tarve ei ole katoamassa.

Tilastollisesta aineistosta voidaan koostaa seuraavat asiat: Vuosina 2010 – 2015 kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyöntekijöiden määrä laski, mutta tuntimäärä nousi. Kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoistyötä olivat tehneet vuonna 2010 4 viikon aikana 3,7 % vastaajista eli 37 vastaajaa. Vapaaehtoistyöhön oli käytetty yhteensä 290 tuntia. Vuonna 2015 vapaaehtoistyötä teki 4 viikon aikana 3,1 % vastaajista eli 32 vastaajaa. Vapaaehtoistyöntekijöiden määrässä näkyi siis 0,6 % lasku vuoteen 2010 verrattuna. Yhteensä vapaaehtoistyötä kulttuurin ja taiteen alueella tehtiin 745 tuntia, joka on kumminkin merkittävä nousu vuoteen 2010 verrattuna.

Vuonna 2010 asukas, asuinalue ja kylätoiminnassa oli 4 viikon aikana ollut mukana 7,8 % vastaajista, eli 77 vastaajaa ja vapaaehtoistyöhön oli käytetty yhteensä 412 tuntia. Oli mielenkiintoista saada tutkimustulokseksi se, että vuonna 2015 asukas, asuinalue ja kylätoimintaan käytetty vapaaehtoistyön aika oli itseasiassa laskenut 3 % verrattuna vuoteen 2010. Tässä kohdassa tämän opinäytetyön ja Taloustutkimuksen aineiston tulokset näyttävät eritavalla. En osaa sanoa, mistä tämä johtuu.

Kulttuurin ja taiteen alan vapaaehtoisista voidaan sanoa seuraavaa: He asuivat pääosin suurilla paikkakunnilla, joilla on yli 100 000 asukasta. Naisia ja miehiä oli toiminnassa mukana suunnilleen yhtä paljon, mutta miehet tekivät suurempia tuntimääriä vapaaehtoistyötä molempina vuosina. Vapaaehtoiset olivat useimmiten koulutustaustaltaan yliopiston käyneitä, ja he jakautuvat aika tasaisesti eri tuloluokkien kesken. Myös ylimmistä tuloluokista löytyi alan vapaaehtoistyöntekijöitä. Suurin osa vapaaehtoisista oli alle 50 – vuotiaita.

Asukas-, asuinalue- ja kylätoiminnan vapaaehtoistyöntekijät asuivat yleisesti sekä pienemmillä paikkakunnilla, että suurimmilla paikkakunnilla. Trendi tuntui kuitenkin olevan se, että toiminta on aktiivisempaa pienemmillä paikkakunnilla. Pohtiessa sukupuolijakaumaa miehiä oli tekijöinä myös enemmän, niin kuin

kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyön kanssa, ja heidän työhön laittamansa aika on suurempi. Vapaaehtoisten yleisin koulutustausta ammatti-/tekninen-/kauppakoulu, perus/keski/kansa-/kansalaiskoulu tai opistotaso, eli selkeä ero taiteen ja kulttuurin kenttään oli havaittavissa. Tämän eron voitaneen arvella johtuvan keskimääräisesti korkeammasta iästä verrattuna kulttuurin ja taiteen vapaaehtoiisiin. Asukas- asuinalue ja kylätoiminnan vapaaehtoistyöntekijät jakautuivat hyvin tasaisesti eri tuloluokkiin, ja he ovat yleensä iäkkäämpiä kuin kulttuurin ja taiteen vapaaehtoistyöntekijät.

LÄHTEET

Harju, Aaro 2000. ”Uusi työ-projekti työllistämisen tutkimus- ja kehittämishankkeena.” Teoksessa Aaro Harju ja Kristiina Backberg-Edwards (toim.), Kohti uutta työtä. Helsinki: Uusi työ – projekti.

Hirsjärvi, Sirkka; Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Juhola, Esko 2012. Tuottaja 2020, Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Kilpiä, Katri; Lähteenmäki, Anu ja Voipio, Soili 2012. Tuottaja 2020, Kulttuuria vapaaehtoistyönä. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Ojasalo, Katri 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liike-toimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Rahkonen, Juho 2010 ja 2015. Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa. Helsinki: Taloustutkimus.

Saaristo Kimmo; Jokinen Kimmo 2002. Suomalainen yhteiskunta. Helsinki: WSOY.

Siisiäinen, Martti 1999. Sosiaalinen pääoma, valta ja kolmas sektori. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Väntänen. Sari; Rehnström, Tarja 2012. Tuottaja 2020, Kulttuuria vapaaehtoistyönä Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu

INTERNET LÄHTEET

Iso-Aho, Juha; Juhola, Esko (toim.) 2014. Kulttuuria vapaaehtoistyönä! Helsinki: Humanistinen Ammattikorkeakoulu

<https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/kulttuuria-vapaaehtoistyona-2012.pdf>

Viitattu 15.1.2015

Kansalaisareena – Vapaaehtoistyötä varten. Helsinki.

<http://www.kansalaisareena.fi/>

Viitattu 12.4.2016

Kansalaisareena ry 2011. Kansallista ja kansainvälistä verkostoa palveleva vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen informaatio- ja kehittämiskeskus.

www.kansalaisareena.fi/Kansalaisareena_ja_vapaaehtoistoiminta.pdf

Viitattu 21.4.2014

Kansalaisareena 2015. Toimintasuunnitelma vuodelle 2016.

www.kansalaisareena.fi/Toimintasuunnitelma2016.pdf

Viitattu 21.4.2016

Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana – hankkeen foorumi. Käsitteitä – Neljäs sektori. <https://kaupunkiaktivismi.wordpress.com/kasitteita/>

Viitattu 14.4.2016

Nykänen, Anna-Stina; Niiranen, Juhani 2014. Vapaaehtoistyöhön virtaa väkeä – on syntynyt "välittämisen kansanliike". Helsingin Sanomat. Sunnuntailite.

<http://www.hs.fi/sunnuntai/a1418963288413>

Viitattu 25.4.2016

Pessi, Anne Birgitta; Oravasaari, Tomi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali - ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys

<http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>

Viitattu 10.4.2016

Raitanen, Anitta; Grönlund, Henrietta; Nummela, Irene 2015. HelsinkiMissio. Tutkimus: Suomalaiset tekevät yhä enemmän vapaaehtoistyötä

<http://www.helsinkimissio.fi/?sid=29&tid=1329>

Viitattu 27.5.2015

Raitanen, Anitta 2015, sähköpostikeskustelu Kansalaisareenan rahoituksesta, 8.7.2016.

Rättilä, Tiina; Halme, Anna-Maija jne. 2015. Neljäs sektori kuntien kumppanina.

<http://tinyurl.com/hb2n65t>

Viitattu 13.3.2016

Tasavallan Presidentin kanslia 2014. Itsenäisyyspäivää juhlittiin Presidentinlinnassa.

<http://www.presidentti.fi/public/default.aspx?contentid=316593&nodeid=44809&contentlan=1&culture=fi-FI>

Viitattu 20.4.2016

Taavetti, Riikka 2015. Vetovoima – Nuorisojärjestöjä tutkimassa ja kehittämässä. Työ vapaaehtoista kiittää? <https://vetovoimablog.com/2015/05/28/tyo-vapaaehtoista-kiittaa/>

<https://vetovoimablog.com/2015/05/28/tyo-vapaaehtoista-kiittaa/>

Viitattu 21.4.2016

LIITTEET

TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYKSET

Liike/yhdistys/hanke ja oma toimintasi siinä

Kerro liikkeestänne/yhdistyksestänne/hankeestanne ja toiminnastasi (työstä/vapaaehtoistyöstä) siinä.

Miten kauan olet työskennellyt liikkeestänne/yhdistyksestänne/hankeestanne vapaaehtoistyön parissa?

Mihin tarpeeseen toimintanne vastaa? Mitä toimintaa alueella ei ollut ennen liikettänne/yhdistystänne/hankettanne?

Miksi itse näet sen tärkeäksi?

Vapaaehtoistyö liikkessänne/yhdistyksessänne/hankeessanne

Kerro vapaaehtoistyöstä toiminnassanne.

Voisitko kuvailla tyypillistä vapaaehtoistyöntekijääänne?

Mistä vapaaehtoistyöntekijänne ovat kotoisin?

Kuinka paljon heitä on?

Minkälaisia rooleja ja asemia heillä on?

Kuinka tärkeää vapaaehtoistoiminta teille on?

Minkälaisia toiveita ja haasteita teillä on vapaaehtoistyön suhteen?

Minkälainen on liikkeenne/yhdistyksenne/hankeenne unelmavapaaehtoinen?

Vapaaehtoisten motivointi ja sitouttaminen

Miksi vapaaehtoiset ovat tulleet mukaan toimintaan? Mikä mielestäsi motivoi heitä?

Minkä puolesta vapaaehtoiset haluavat toimia? Mitä tavoitteita vapaaehtoisilla on toiminnassa?

Mikä vapaaehtoisia yhdistää?

Kerro omista kokemuksistasi vapaaehtoisten motivoinnissa ja sitouttamisessa.

Kuinka paljon vapaaehtoisten motivaatioon voi sinusta ylipäättään vaikuttaa, ja millä keinoin?

Miten järjestössänne vapaaehtoinen voi saada valtaa ja vastuuta ja kehittää järjestön toimintaa? Miksi sitoutuneet vapaaehtoiset ovat olleet pitkään toiminnassa mukana?

Miten rekrytoitte vapaaehtoisia? Kuinka aktiivisesti rekrytoinnin eteen tehdään töitä?

Vapaaehtoistyön muutokset

Miten tarve vapaaehtoistyölle ja kiinnostus sitä kohtaan ovat muuttuneet vuosina 2010 - 2015 liikkeessänne/yhdistyksestänne/hankkeessänne?

Mikä yhteiskunnallinen tapahtuma, muutos tai asuinalueeseen liittyvä päätös on saattanut vaikuttaa vapaaehtoistyön muutokseen?

Mikä alueella oli vuonna 2010 toisin kuin vuonna 2015?

Tuleeko mieleesi vielä jokin muu asia, joka on voinut vaikuttaa muutokseen?

Miten muutos on näkynyt teidän toiminnassanne?

Uskotko liikkeessänne/yhdistyksestänne/hankkeessänne tehdyllä vapaaehtoistyöllä olevan yhteiskunnallista merkitystä? Miksi?

Millaiset ovat liikkeenne/yhdistyksenne/hankkeenne vapaaehtoistyön tulevaisuudennäkymät?